

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

**тему: «РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН ІГОР В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0122
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
Є. С. Кузнєцова

Керівник: доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти, к. пед. н. _____ О. О. Самсонова

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та
початкової, к. пед. н., доцент _____

Запоріжжя
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Кузнєцовій Євгенії Сергіївні

- 1. Тема роботи:** «Розвиток мовлення дітей молодшого дошкільного віку за допомогою онлайн ігор в умовах дистанційного навчання»
керівник роботи Самсонова Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент
затверджені наказом ЗНУ від 26.09.2023 р. № 1505-с
- 2. Строк подання студентом роботи:** 23 листопада 2023 р.
- 3. Вихідні дані до роботи:** матеріали педагогічної практики
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити):** вивчити та проаналізувати літературу з питань щодо розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку, визначити стандарт рівня розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку, з'ясувати особливості онлайн ігор як провідного засобу розвитку артикуляційного апарату, розвитку фонетичного слуху, мовного дихання, вироблення інтонаційної виразності мовлення, охарактеризувати критерії, показники та рівні сформованості мовлення дошкільників, визначити та експериментально перевірити ефективність онлайн ігри як методу розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

5. Перелік графічного матеріалу: 6 таблиць, 7 рисунків з результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Самсонова О.О.	20.10.22 р.	20.10.22 р.
Розділ 1	Самсонова О.О.	20.01.23 р.	20.01.23 р.
Розділ 2	Самсонова О.О.	04.02.23 р.	04.02.23 р.
Висновки	Самсонова О.О.	10.02.23 р.	10.02.23 р.
Додатки	Самсонова О.О.	01.06.23 р.	01.06.23 р.

7. Дата видачі завдання: 11.09.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та систематизація матеріалу	вересень-жовтень	виконано
2.	Написання вступу	жовтень	виконано
3.	Написання першого розділу	листопад-січень	виконано
4.	Написання другого розділу	січень-лютий	виконано
5.	Написання висновків	лютий-липень	виконано
6.	Оформлення додатків	серпень-жовтень	виконано
7.	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
8.	Захист	грудень	

Студент _____ Кузнєцова Є. С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Самсонова О. О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Турбар Т. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 48 с., 6 таблиць, 50 джерел, 3 додатки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність впливу онлайн ігор та вправ на мовленнєвий розвиток дітей молодшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: мовленнєвий розвиток дітей молодшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: онлайн ігри як засіб мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку у процесі освітньої діяльності.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових джерел; спостереження, бесіда, комплекс методик за Г. Урунтаєвою та Н. Серебряковою.

Теоретичне значення: обґрунтовано та експериментально доведено можливість мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку через впровадження онлайн ігор.

Практичне значення: розроблена і впроваджена в навчальний процес система онлайн ігор та вправ з розвитку артикуляційного апарату, фонематичного слуху, мовного дихання, інтонаційної виразності мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

Галузь використання: заклади освіти.

МОВЛЕННЯ, МОЛОДШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ОСВІТА, ОНЛАЙН ІГРИ, ДОШКІЛЬНА ОСВІТА, ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

SUMMARY

Kuznietsova Y. S. Development of speech of children of junior preschool age by means of online games in the conditions of distance learning

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (50 items, 9 of foreign origin), 6 tables, 7 pictures and 3 addenda on 26 pages.

The study reveals the problem of speech development of young preschool children in the conditions of distance (online) learning.

The purpose of the study: to theoretically substantiate and experimentally test the effectiveness of the influence of online games and exercises on the speech development of children of preschool age.

The research tasks:

- 1) to study and analyze the literature on the development of speech of young preschool children;
- 2) to define the standard of speech development of children of junior preschool age;
- 3) to find out the features of online games as a leading means of developing the articulatory apparatus, phonetic hearing, speech breathing, and intonation expressiveness of speech;
- 4) to characterize the criteria, indicators and levels of preschoolers' speech formation.

Determine and experimentally test the effectiveness of online games as a method of speech development for children of early preschool age.

The research object of the qualifying work is the speech development of children of junior preschool age.

The research subject: online games as a means of speech development of preschool children in the process of educational activities.

The part 1 "Theoretical foundations of speech development of young preschool

children through online games” considers the concepts of “language” and “speech” as a psychological and pedagogical phenomenon; the peculiarities of speech development in the early preschool age are investigated; the role of online games as an important method for the development of speech of young preschoolers is clarified.

The part 2 “Experimental work on the development of speech of young preschool children using online games” presents the results of the ascertaining, formative and control stages of the pedagogical experiment; the pedagogical conditions for the development of speech of young preschool children are determined.

The results obtained can be used by educators, heads of preschool education institutions to improve the effectiveness of educational work with children of preschool age.

Keywords: speech, junior preschool age, education, online games, preschool education, speech development technology.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичні основи розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку за допомогою онлайн ігор.....	12
1.1. Розвиток мовлення у житті дитини.....	12
1.2. Вікові можливості мовлення та роль дорослих у його розвитку.....	16
1.3. Роль вихователя у розвитку мовлення дитини.....	22
1.4. Гра як провідний засіб розвитку дитини.....	27
Розділ 2. Дослідно-експериментальна робота з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку за допомогою онлайн ігор.....	39
2.1. Рівень сформованості мовлення дітей молодшого дошкільного віку на початковому етапі дослідження.....	39
2.2. Педагогічні умови розвитку мовлення за допомогою онлайн ігор.....	46
2.3. Аналіз рівня сформованості мовлення дітей молодшого дошкільного віку на заключному етапі дослідження.....	50
Висновки.....	54
Список використаних джерел.....	55
Додатки.....	60

ВСТУП

З самого раннього дитинства життя людини пов'язана з мовою. Дитині немає ще й року, а вона прислухається до звуків мови, колискової пісні та починає освоювати рідну мову.

Гарна мова важлива умова розвитку особистості дитини. Чим багатша і правильніша у дитини мова, тим легше висловлювати їй свої думки, тим ширше її можливості в пізнанні навколишнього світу, набагато змістовніші й повноцінніші стосунки з однолітками та дорослими, тим активніше здійснюється її психічний розвиток. Але мова дитини не є вродженою функцією. Вона розвивається поступово, разом з його зростанням і розвитком.

І однією з нагальних потреб сучасного українського суспільства є саме сформованість мовлення. Становлення, розвиток і виховання звукової культури стало предметом дослідження багатьох вчених різних галузей: фізіологами (А. Іванов-Смоленський, М. Кольцова, М. Красногорський, І. Павлов, І. Сеченов та ін.), психологами (Б. Баєв, Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Лурія, А. Маркова, Д. Николенко, С. Рубінштейн та ін.), лінгвістами (О. Гвоздєв, О. Потєбня та ін.), лінгводидактами (А. Богущ, Є. Тихєєва, Л. Федоренко та ін.), педагогами (Н. Аксаріна, Ю. Аркін, А. Іваненко, Т. Науменко, В. Петров та ін.).

Як в минулому, так і зараз розвиток мови залишається актуальним. Бо опановування мовою, як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування, є найвагомим досягненням дошкільного дитинства. О. Гвоздєв у книзі «Питання вивчення дитячого мовлення» пише, що мова виступає каналом зв'язку для одержання інформації з немовних сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини через органічний зв'язок із національним вихованням. Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається із різних видів говоріння та слухання, під час якої формуються мовленнєві вміння і навички. Вивчення української мови в дошкільних

навчальних закладах національних спільнот передбачає залучення дітей інших національностей, які є громадянами України, до опанування українською мовою як державною на рівні вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими, виховання інтересу та позитивного ставлення до української мови.

Звукова культура мовлення дитини формується виключно в спілкуванні з дорослими, але не всі батьки мають час та відповідні знання, щоб розвинути його у своїй дитині. Зараз ера технологій і майже ніхто із дорослих не витрачає свій час на заучування та читання потішок, забавлянок, колисанок з дітьми. Вони просто включають якийсь мультик в інтернеті і все. А саме через це більшість дітей дошкільного віку на порозі шкільного життя мають вади звуковимови, які з часом стають серйозною перешкодою в спілкуванні, гальмують розвиток та ускладнюють навчання у школі.

Мову необхідно формувати і розвивати в комплексі з загальним розвитком дитини. Набагато успішніше це здійснювати, використовуючи гри. Через те, що в дошкільному віці ігрова діяльність є провідною. М. Кольцова встановила, що розвиток мовлення тісно пов'язане з розвитком дрібної моторики пальців рук. Тому треба намагатися захопити дитину кубиками, мозаїкою, дрібним будівельником і іншими предметами. Дітям спочатку легше грати з великими іграшками, але поступово розмір кубиків, конструктора повинен зменшуватися.

Також дітям дуже подобаються віршовані пальчикові ігри-забавлянки. Спочатку вони тільки повторюють рухи пальчиків, а потім починають повторювати за вихователем текст забавлянок таким чином навіть у дітей у яких раніше була незрозуміла вимова із задоволенням, не соромлячись промовляють віршовані рядки разом з усіма тим самим покращуючи свою вимову.

Але все ж більшу перевагу вихователі віддають дидактичним іграм. За допомогою дидактичних ігор збагачується і закріплюється звуковимова слів, словниковий запас дошкільників. Розвивається зв'язне мовлення, словесна творчість, комунікативні навички, фантазія та допитливість. Дидактичні ігри

спонукають дітей висловлювати свої думки, розширюють знання дітей про навколишній світ, прищеплювати любов до рідної мови та виховують в дітей пізнавальні інтереси. Але світ змінюється і змінюються методи. Зараз діти більш технологічно продвинуті і їм стали більш цікаві яскраві картинки, які можуть рухатись чим стали папірці. А також через ряд причин багато закладів освіти перейшло на онлайн навчання і онлайн ігри замінили звичні нам дидактичні настільні.

Аналіз наукових джерел із проблеми мовлення дітей молодшого дошкільного віку за допомогою ігор дає змогу стверджувати, що більшість робіт присвячено питанню його розвитку. Водночас онлайн ігри, як метод розвитку, залишається поза належною увагою дослідників.

Таким чином, актуальність дистанційного навчання пов'язаного з такими факторами, як закриття навчальних закладів через пандемію та воєнні дії, зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи: «Розвиток мовлення дітей молодшого дошкільного віку за допомогою онлайн ігор в умовах дистанційного навчання».

Мета дослідження полягає у перевірці ефективність впливу онлайн ігор та вправ на мовленнєвий розвиток дітей молодшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Вивчити та проаналізувати літературу з питань щодо розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.
2. Визначити стандарт рівня розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.
3. З'ясувати особливості онлайн ігор як провідного засобу розвитку артикуляційного апарату, розвитку фонетичного слуху, мовного дихання, вироблення інтонаційної виразності мовлення.
4. Охарактеризувати критерії, показники та рівні сформованості мовлення дошкільників.
5. Визначити та експериментально перевірити ефективність онлайн ігри як методу розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – мовленнєвий розвиток дітей молодшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – онлайн ігри як засіб мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи:

– теоретичні: аналіз соціологічної, психологічної, педагогічної літератури для визначення об'єкта, предмета, мети дослідження, формулювання його завдань; синтез, порівняння, класифікація, систематизація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для розроблення основних вправ до розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку;

– емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіди, педагогічні спостереження, інтерв'ювання, констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту) для визначення рівнів сформованості у дітей молодшого дошкільного віку мовлення, доведення доцільності розроблених педагогічних ігор;

– статистичні: метод математичної статистики для визначення валідності та надійності одержаних результатів, порівняння експериментальних даних із вихідними.

Теоретичне значення: роботи полягає у системному підході до проблеми мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку через впровадження онлайн ігор.

Практичне значення: роботи полягає у розробці та науковому обґрунтуванні систематизації онлайн ігор та вправ з розвитку артикуляційного апарату, фонематичного слуху, мовного дихання, інтонаційної виразності мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

Результати дослідження можуть бути використані вихователями, керівниками закладів дошкільної освіти з метою підвищення ефективності виховної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН ІГОР

1.1. Розвиток мовлення у житті дитини

Мова – це головний інстинкт, який відрізняє людину від других живих істот, це є соціальний зв'язок між людьми, засіб для виявлення свого внутрішнього світу і для приймання нового безмежного знання. З усіх живих істот словесну мову має тільки людина, і це робить її паном над усім світом [21, с. 40]. Здавна люди спілкувалися між собою. Спочатку це були якісь крики і стогін, наскельні малюнки, потім з невиразних вигуків стали народжуватися слова, а зараз це повноцінна мова, яка унікальна в кожній країні. Мова грає важливу роль у спілкуванні між людьми, дозволяючи нам обмінюватись різноманітною інформацією. Вона допомагає передавати значущі повідомлення та фіксувати непередбачувані враження, недосяжні для органів чуття. Мова також дозволяє нам збагачувати нашу свідомість через обмін знаннями, спостереженнями, думками та іншими аспектами нашої психології та досвіду з іншими людьми. Коли ми поділимося цією інформацією, інші також матимуть змогу використовувати її для свого власного розвитку.

Психолого-педагогічні дослідження особливостей мовленнєвого розвитку були предметом дослідження таких психологів і педагогів, як А. Богуш, А. Маркова, В. Сухомлинський, Г. Леушина, Д. Ельконін, Є. Водовозова, Є. Тихеева, Є. Фльоріна, І. Непомняща, К. Ушинський, Л. Виготський, Н. Гавриш, Н. Жинкін, С. Карпова, С. Рубінштейн, С. Русова, Ф. Сохін, Я. Коменський та ін. Вперше розмежування понять мови і мовлення в лінгвістичну науку ввів швейцарський вчений Ф. де Сосюр «Розглядаючи мову і мовлення, ми тим самим відокремлюємо соціальне від індивідуального».

К. Ушинський зазначав, що «мова – найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі і майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле. Воно не тільки виявляє собою життєвість народу, а є цим життям. Коли зникає народна мова, – народу нема більше!». І. Срезневський відмічає важливість володіння рідною мовою, що є доказом освіченості кожного громадянина і нації загалом. «Мова не лише знаряддя пізнавальної і мисленнєвої сили людини, наголошує вчений, але й сама ця сила, тіло, у якому і яким вона живе і без якого завмирає; разом з тим мова – скріплення сімей і поколінь, близькоспоріднених, або тих, що споріднюються, яке творить з них один народ». Таким чином І. Срезневський обґрунтовує значення рідної мови як основного засобу навчання й виховання мовної особистості [23]. Одним з перших науковців, хто розробив теоретичні засади розвитку мовлення дітей дошкільного віку, була Є. Тихєєва. У своїх рекомендаціях науковець чи не найбільшу роль у розвитку мовлення дитини відводить принципу наочності. На першому місці передбачаються реальні предмети, іграшки, все те, що оточує дитину щоденно, а на другому – ілюстрації. Послідовний перехід від реальних предметів до ілюстрацій розвиває у дітей уяву, пам'ять, творчі та інтелектуальні здібності, а отже і мовлення. Вона зауважувала: «Заняттям з дітьми за картинками відведено у розвитку мовлення одне з перших місць... Розглядання картинки мовчки виключено. Розглядаючи картинку, дитина весь час говорить» [3, с. 157-158].

Мова – це скарбниця духовних надбань нації, досвіду «вжиття, праці і творчості багатьох поколінь. У її глибинах – філософський розум, витончений естетичний смак, поетичне чуття, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів людських почуттів і явищ природи. Разом із тим мова – це і своєрідний оберіг звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання, розвою та поступу народу в загальносвітовому житті. Вона характеризується єдністю, взаємозв'язком та взаємозалежністю всіх її складових одиниць.

Належачи до так званих вторинних систем, мова існує не сама по собі, а в людському суспільстві, похідним від якого є. Існує вона у вигляді

різноманітних актів мовлення, що повторюються усно та фіксуються письмово. Мова є основною формою національної культури й насамперед першоосовною літератури [10, с. 139-142]. Функціями мови можна назвати: засіб спілкування і об'єктивації спілкування; засіб пізнання і його об'єктивації; засіб творення нових одиниць мовних підсистем і об'єктивації цього процесу; засіб вираження емоцій, внутрішнього стану людини і волі; засіб створення і об'єктивації словесних художніх образів [1, с. 11-14].

Мовлення ж – вербальне спілкування за допомогою мовних знакових одиниць: слів, синтаксичних конструкцій, тексту, інтонацій, часто за підтримки невербальних засобів. Порівнюючи мислення і мовлення, як правило, визнають, що думка ширша від мовлення. Однак у певних випадках мовлення є ширшим за думку: воно – варіативне: одну й ту саму думку можна виразити в багатьох мовленнєвих варіантах [13, с. 7]. Говоріння – це навичка, якій потрібно навчитися, як і будь-якій іншій навичці. Це можливо завдяки послідовному дозріванню різних мовних органів. Після народження жоден із цих органів не готовий до функціонування. Мова створюється узгодженою діяльністю мускулатури язика, губ, глотки, піднебіння, гортані та легень. Представлений вище розвиток мовлення відбувається паралельно з розвитком моторики органів артикуляції. Дитина тренує органи артикуляції, смоктаючи, ковтаючи і жує. Таким чином мова готується до вимови звуків. Найскладніші звуки с, з, ц, дз і р вимагають додаткових точних рухів, наприклад, підняття язика, вібраційні рухи. Від правильної артикуляції звуків залежить розвиток мовлення дитини. Для розвитку і координації різних частин, що складають складний орган мови, потрібен певний період і активна практика [44].

Щоденно ми взаємодіємо між собою на різних рівнях і маємо можливість вести внутрішній діалог з собою. Мова відіграє багато ролей.

Ми щодня спілкуємося один з одним у різний спосіб або ж банально самі з собою. Мовлення виконує найрізноманітніші функції у нашому житті. Вона не лише є засобом спілкування, а й важливим засобом передачі та сприйняття людського досвіду. Крім того, мова впливає на нашу поведінку та регулює

нашу діяльність. Варто зазначити, що всі ці аспекти мови взаємодіють і впливають один на одного, створюючи складну та взаємозалежну систему. І так само, як від рівня сформованості органів, важливий рівень мови, який залежить від рівня виховання та знань. З самого дитинства ми оточені дорослими, які читають нам книги, співають колискові, розмовляють з нами і так ми несвідомо вважаємо знання. Після вже самі намагаємося ці знання реалізувати тобі заговорити, а далі вже розвиваємо свої вміння з роками. Тому розвитком слід займатися від народження. Оволодіння рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування є одним з найважливіших надбань дитини дошкільного дитинства [12, с. 5].

Мовлення у дитини починає формуватись лише тоді, коли головний мозок, слух, артикуляційний апарат досягнуть певного рівня розвитку. Це в значній мірі залежить від оточуючого середовища. Якщо дитина не одержує нових яскравих вражень, якщо не створені умови, які сприяють розвитку рухів і мовлення, то затримується її фізичний та психічний розвиток [20, с. 3]. При правильній організації всього життя та діяльності дитини мовлення вже в ранньому віці стає основним засобом спілкування. Звичайно, малюк може розуміти розуміє лише окремі слова, а не всі граматичні структури, проте саме мова привертає її увагу до предметів і дій. А емоційний тон визначає настрій та спрямованість спілкування. У випадках, коли дитина чогось не розуміє, вона компенсує це за допомогою невербальних засобів спілкування. а те, чого дитина не розуміє, заповнюють немовні засоби комунікації Таким чином, на цьому ранньому етапі розвитку мова відіграє важливу роль у взаємодії з дітьми, сприяючи їхньому розумінню світу та розвитку комунікативних навичок.

Функціями мовлення є: здійснення, реалізація процесу спілкування (комунікативна функція); здійснення процесів пізнання (пізнавальна функція); здійснення процесів творення нових одиниць мовних підсистем; здійснення, реалізація процесу вираження емоцій (емоційна функція); здійснення, реалізація процесу творення художніх образів, творів (естетична функція). Отже, функціонально мова характеризується як засіб, а мовлення – як процес.

Мова для всіх носіїв одна, але реалізація її в мовленні для кожного мовця має свої особливості. І все ж таки, мова і мовлення взаємопов'язані. Мовлення не можливе без мови, а мова створена для того, щоб здійснювати процес мовлення [1, с. 11-14].

1.2. Вікові можливості мовлення та роль вихователя у його розвитку

Мовлення дитини формується під впливом мови дорослих і в значній мірі залежить від практики використання мови, навколишнього мовного середовища, а також від виховання та навчання, що починаються з перших днів життя. Воно не є вродженою здатністю, а розвивається паралельно з фізичним і когнітивним розвитком дитини, виступаючи показником її загального розвитку. Засвоєння рідної мови дитиною відбувається зі строгими закономірностями і характеризується рядом загальних рис, які спостерігаються у всіх дітей.

Мова дитини, перш ніж стати схожою на мову дорослого, розвивається протягом багатьох років – від першого крику новонародженого до 7 років, коли цей процес повинен завершитися. Розрізняють кілька етапів розвитку мовлення:

1. Період мелодії – вираження емоцій стогоном, виникає спонтанно у здорової дитини від 2 до 4 місяців, слід зазначити, що навіть глухі діти проходять цю стадію. Після стадії глушіння йде лепет, тобто свідоме повторення звуків. У глухих дітей не зустрічається.

2. Період висловлювання – припадає на 1-2 роки, все висловлювання дитини представлене словами-сигналами. Вони стосуються найважливішого моменту тієї чи іншої ситуації, яку переживає дитина.

3. Період речення – охоплює вік 2-3 років, у цей період виникають окремі граматичні категорії, швидко збагачується словниковий запас дитини. Добре розвинений 3-річний малюк повинен активно використовувати близько 1000-1500 слів і більше розуміти їх значення. Більшість дітей у 3 роки вже вміють будувати розгорнуті речення, що складаються з підмета, присудка, об'єкта,

наприклад, Мама п'є сік. Крім того, діти починають будувати різні види складних речень, наприклад, Оля сидить і читає.

4. Період специфічної дитячої вимови – це останній період мовленнєвого розвитку дитини. У цей час мовлення постійно розвивається і збагачується не тільки кількісно, тобто не тільки збільшується обсяг словникового запасу, а й якісно. Дитина все частіше вивчає мову в правильних граматичних формах [46].

Розглядаючи вікові особливості мовлення у дітей молодшого дошкільного віку можна сказати, що він є унікальним для розвитку мовлення, оскільки в цей період дитина підвищено чутлива до мови, її звукової та смислової сторін. Розширення кола спілкування дитини й урізноманітнення її діяльності створюють передумови для інтенсивного розвитку мовлення. Основні функції мовлення в цьому віці – повідомлення, соціального зв'язку, впливу на людей. За допомогою мовлення дитина висловлює свої думки, коментує власні дії, прагне впливати на поведінку інших, вдається до планування дій та розподілу ігрових ролей [2, с. 245].

До трьох років мовний розвиток дитини відбувається з помітним прогресом, хоча звуки можуть ще не бути повністю чіткими та чистими. Третій же рік життя характеризується швидкими темпами розвитку мовлення. На цьому етапі мовлення стає важливим засобом спілкування, і дитина використовує її як для спілкування з дорослими, так і з іншими дітьми. Воно стає насичене семантичним змістом і стає інструментом організації її поведінки та пізнання навколишнього середовища. У цьому віці у дошкільнят з'являються різні форми спілкування: під час гри дитина ділиться іграшками, обмінюється враженнями, звертається за допомогою, з проханням, висловлює ставлення до дій інших, допомагає іншим. У цей час формується вибіркоче ставлення до дітей, малюк прагне спілкуватися з одним-двома дітьми. А мовлення збагачене такими невербальними засобами комунікації, як усмішка, сміх, виразні рухи, пози, жести, міміка. На третьому році життя у дітей велика схильність до наслідування, що є сприятливим чинником для розвитку активного мовлення. Повторюючи за дорослими слова і фрази, дитина зміцнює свій артикуляційний

апарат [20, с. 8]. Батьки та особливо вихователі у цьому віці грають важливу роль як зразки для наслідування. Вони звертають увагу на чітку вимову, логічні паузи та наголоси, допомагають дітям у розвитку мовних навичок. Завдяки цьому мовний запас швидко зростає, мовлення дитини стає зрозумілим для оточуючих, і вона починає висловлювати свої думки в речення. Проте деякі діти можуть мати ще деякі недоліки у вимові звуків, такі як заміна або пропуск деяких звуків або спотворення окремих звуків. Наприклад, деякі діти замінюють шиплячі звуки ([ш], [ж], [ч], [щ]) свистячими, а дзвінкі звуки можуть ставати глухими. Іноді діти не вимовляють звук [р] або замінюють його іншими звуками, такими як [л] або [ль]. Під час запозичення слів з інших мов може спостерігатися зміна або заміщення деяких звуків. Можуть замінювати звук [м] звуком [н] і навпаки; шиплячих свистячими і навпаки; подвійна заміна дзвінких глухими і шиплячих свистячими; розчленування звуків і заміна складних простішими; пом'якшення приголосних і заміна м'яких приголосними твердими; звука [з] звуком [д]; заміна звука [с] звуком [т]. Характерною особливістю багатьох дітей віком до трьох років є загальна пом'якшеність вимови, наприклад, вони можуть вимовляти слова «льозецька» замість «ложечка», «плясецька» замість «пляшечка» тощо. Але варто зауважити, що ці недоліки зазвичай є тимчасовими і виправляються з часом. Взагалі на третьому році життя мовленнєвий розвиток дітей продовжується за такими напрямками: розуміння мовлення дорослих, розвиток активного мовлення, удосконалення звуковимови, засвоєння граматичної будови мови та загальний розвиток мовлення [3, с. 274; 20, с. 109].

До кінця четвертого року життя у дітей, як правило, зникає загальна пом'якшеність мовлення, зменшується кількість неправильних вимов звуків і складів у багатоскладових словах, хоча це може бути й поодиноким випадком. У більшості дітей ще відзначається неправильне звуковимовлення. Діти цього віку часто відчують труднощі при вимові двох-трьох сусідніх приголосних звуків і іноді пропускають один з них. Взагалі у цьому віці характерні перестановки звуків і цілих складів слова [30, с. 59-60]. У дітей починає

формуватися слуховий контроль над власною вимовою, вміння виправляти помилки у деяких можливих випадках, вміння вловлювати спільне та відмінне в звуках та словах, вміння виділяти слова з певним звуком. Темп мовлення зростає і мовленнєве дихання відбувається переважно у верхній частині грудної клітки. Однак мовлення дитини може бути недостатньо виразним (малоемоційне, нечітка дикція, занадто гучне або тихе, швидкий чи уповільнений темп). У дітей цього віку переважають номінативні та експресивні особливості мовлення. Вони мають здатність говорити, вести розмови та висловлювати бажання, потреби та ідеї простими, загальними та складними реченнями. Опановує найпоширеніші форми словесної ввічливості, включаючи вітання, прощання та прохання пробачення [3]. Збільшується словниковий запас та уточнюється значення слів. Хоча деякі діти можуть ще неправильно розуміти слова та вживати їх за аналогією з призначенням предметів - говорять замість поливати з лійки «ліяти», замість лопатка «копатка» тощо. Це є проявом їх «мовного чуття», тобто здатності до творчої мовної діяльності, включаючи експериментування зі словами, римування та створення власних слів. Особливу увагу К. Ушинський надавав саме почуттю мови, яке, за його словами, говорить дитині про місце наголосу в слові, граматичні звороти, способи поєднання слів у реченні.

Разом з розвитком словникового запасу, діти формують граматичні моделі мовлення та використовують зв'язкову мову, роблячи речення більш складними та змістовними [24]. Деякі діти в 3-4 роки досить добре володіють мовленням, однак у їх мовленні можуть зустрічатися «дитячі» слова, які не є характерними для мовлення дорослих. Важливо зазначити, що мовний розвиток дітей є індивідуальним і залежить від різних факторів, таких як вплив навколишнього середовища, оточення батьків і дітей, а також психофізичний розвиток самої дитини. Наприклад, деякі діти можуть почати говорити або навчитися говорити раніше за інших. Тому дуже важливий індивідуальний підхід до мовного розвитку кожної дитини. Однак, є середньо встановлені показники [46].

На кінець молодшого віку можна зазначити такі показники:

– фонематичний слух, звуковимова. Наслідуючи дорослого, дитина оволодіває правильною вимовою голосних та більшості приголосних звуків, однак, деяким дітям складно вимовляти сонорні та шиплячі приголосні звуки. Завдяки розвитку фонематичного слуху дитина ліпше диференціює звуки, починає помічати й виправляти мовленнєві помилки. Однак ще спостерігається нестійкість і неточність вимови, порушення звукової структури слова, пропуск звуків, їх заміна, пом'якшення приголосних звуків, перестановка звуків та складів, уподібнення звуків. Формуючи правильну звуковимову, педагог зважає на швидкий темп мовлення дитини, що утруднює чітку артикуляцію звуків, розвиває у неї здібність володіти розповідною, питальною, окличною інтонацією. Дитина може займатися звуконаслідувальними вправами (кваква, пі-пі-пі, ду-ду-ду тощо), голосно вимовляючи голосні звуки. У неї з'являється особлива чутливість до звукової сторони мови.

– словниковий запас. Педагог стимулює дитину використовувати в мовленні всі частини мови, бере до уваги, що дитина переважно вживає іменники та дієслова, складні для вимови слова часто замінює «дитячими» (полегшеними); її пасивний словник значно переважає над активним; вона здатна вдаватися до словотворення. У мовленні дитини з'являються складні слова: іменники та прикметники. Когнітивний досвід дитини забезпечує правильне вживання теперішнього й минулого часу, наказової форми дієслова, ступенів порівняння прикметників, використання займенників (перевагу надає вказівним займенникам «ось», «тут», «цей»), однак дитина часто неточно вживає абстрактні, узагальнювальні, збірні, часові та просторові поняття. Розрізняють та називають частини предметів, їх якості (величину, колір, форму, матеріал), деякі подібні за призначенням предмети (туфлі – черевики), розуміють узагальнюючі слова: іграшки, одяг, взуття, посуд, меблі. Словник становить 1800-2500 слів.

– розвиток зв'язного мовлення. Односкладно відповідають на питання дорослого при розгляді предметів, картин, ілюстрацій; повторюють за

дорослим оповідання з 3-4-х речень, складений про іграшку або за змістом картини; беруть участь у драматизації уривків зі знайомих казок.

– граматичні уміння. Дорослий активізує процес формування граматичної правильності мовлення. Сприяє засвоєнню дитиною нових слів за допомогою префіксів (за, з, на); суфіксів, що виражають зменшеність, пестливість: -еньк-, -есень-, -ісіньк- чи збільшеність: -езн-, -ач- (-яч-), -ущ- (-ющ-); активному суфіксальному словотворенню, здебільшого в ігровій формі. За допомогою вправ педагог вдосконалює уміння дитини добирати однокореневі слова; правильно вживати рід та число іменників, закінчення родового та знахідного відмінків, кличну форму. Досвід практичної діяльності забезпечує появу складнопідрядних, складносурядних, питальних речень, прямої мови. Педагог звертає увагу дитини на слова, що різняться одним звуком, вчить розрізняти подібні за звучанням слова, за допомогою ігрових вправ знайомить з термінами «слово», «звук». Внаслідок практичної діяльності дитина диференціює поняття «слово», «звук». Упізнає слово із заданим звуком. Активно використовує граматичні форми. Розрізняє однину і множину предметів (посуд, одяг, іграшки). Правильно вживає слова, що позначають дитинчат тварин, виділяє ознаку предметів (форма, колір, величина), узгоджує дієслово у часі з іменником, розуміє призначення прийменників, користується різною інтонацією (запитливою, оповідальною, спонукаючою). Узгоджують слова на кшталт, числі, відмінку, використовують іменники з прийменниками: в, на, під, за. Вживають іменники у формі однині та множині, що позначають тварин та їх дитинчат; використовують форму множини іменників в родовому відмінку (стрічок, яблук, рук). Вживають речення з однорідними іменниками, навчаються правильно узгоджувати слова у реченні.

– лексична сторона мови. Відображає у мові спочатку предмети найближчого оточення, потім ознаки предметів, потім тварин, овочі, фрукти, рослини тощо.

– комунікативне мовлення. З допомогою дорослого дитина оволодіває навичками діалогічного мовлення, здатна підтримувати розмову,

висловлювати бажання, власну думку. Вона звертається із запитаннями (серед яких переважає «чому?», рідше – «навіщо?») до дорослих, дає відповіді на поставлені їй запитання, оволодіває навичками мовленнєвої культури. Із допомогою дорослих починає складати описові розповіді про іграшки, овочі, фрукти; розповіді з власного досвіду та за змістом сюжетних картин; переказує за допомогою запитань добре відомі їй казки.

– інтерес до книжки. Зростає інтерес до дитячої книжки. Дитина уважно розглядає книжки й ілюстрації до них; слухає оповідання та казки. Вона починає розуміти зміст казки без унаочнення, може запам'ятати та відтворити повтори (котиться-котиться... стукає-грюкає...), образні вислови (вовчику-братику, лисичко-сестричко), переказувати зміст знайомої казки за ілюстраціями. Завдяки набутому досвіду вона упізнає героїв відомих їй казок, висловлює своє ставлення до них. Дитина здатна напам'ять прочитати забавлянки, потішки, віршики, загадки. Починає використовувати в мовленні образні вислови з текстів казок (приказки, прислів'я, фразеологізми, вигуки, звуконаслідувальні слова) [2, с. 245-248].

1.3. Роль вихователя у розвитку мовлення дитини

У дошкільнят є така риса, яка називається наслідувальною мовою. Це пояснюється їхнім специфічним сприйняттям та способом мислення. У цьому віці вони ще не розвинули критичне мислення і, отже, наслідують все, що бачать і чують навколо себе. Особливо сильно ця наслідувальна мова проявляється у стосунках з людьми, до яких діти демонструють позитивне ставлення та з якими безпосередньо взаємодіють. Зазвичай, ці близькі люди – дорослі, які є важливими для дитини прикладами і мають значний вплив на формування мови дитини. Вихователька – в дитячому садку, батьки і близькі – у сім'ї. Прогрес у засвоєнні мови дошкільником суттєво залежить від рівня мовної культури дорослих, від їхнього способу спілкування з дітьми та від

уваги, яку приділяють мовленнєвому процесу. Особливу увагу слід звертати на мовлення виховательки, оскільки воно має відповідати літературним нормам вимови та літературного розмовного мовлення. Це також охоплює звуковий аспект, такий як правильна вимова звуків і слів, чітка дикція, належний темп мови та інше. Також важливо мати багатий словниковий запас, дотримуватися точності вживання слів та правильності мови загалом. Граматична правильність та послідовність також мають велике значення, оскільки дефекти вимови передаються дітям [4, с. 225].

Педагоги, які бажають позитивно впливати на дітей, повинні мати глибокі знання, проявляти творчість та терпіння. А ще повинні вміти демонструвати не лише високі моральні якості, а й бути здатним до постійного самовдосконалення. Для дошкільника особливі зв'язки з вихователем мають важливе значення, а це пов'язано не тільки з тим, що дитина на цьому етапі є залежною від дорослих, але також через відсутність тривких і розвинутих взаємин з однолітками. Взаємодія вихователя і дітей з особливими потребами уваги часто називають «малим інтимним колом спілкування» (О. Леонт'єв). Не випадково найяскравішими спогадами є про моменти, коли дитина відкривала свій дитячий простір разом з дорослими, а це саме до дошкільний період [16].

Які ж вимоги потрібно пред'являти до промови вихователя?

1) промова вихователя повинна відповідати певним вимогам, зокрема, бути зрозумілою та доступною для дітей. Звертаючись до дітей молодшого віку, важливо використовувати лаконічну та просту мову і уникати зауважень, оскільки вони ще не можуть осмислювати аргументи, які зрозумілі старшим дітям. Наприклад, вихователь молодшої групи може сказати: «Юро, не пачкай скатертину, їж ложкою, не лий воду на підлогу». А дітям середнього та старшого віку каже: «Забруднювати скатертину не можна, це не акуратно. На прання скатертини витрачається багато сил та праці. Треба берегти силу нашої няньки, яка прає нам скатертини», бо їх слід вести до самостійних висновків;

2) також, важливо дотримуватись граматичної правильності в промові вихователя. Потрібно уникати такі помилки, як наприклад: «Візьми зі старшої

групи», «Не лож сюди», «Слож скатертини і поклади їх на місце», «Я тобі сказала, а ти обратно не слухаєш». Під час усного спілкування з дітьми рекомендується використовувати засоби мовної виразності, бо монотонна та невиразна мова вихователя негативно впливає на поведінку дітей, не торкається їх емоцій, та не сприяє покращенню їх мовленнєвої культури [34].

Основні ж освітні завдання вихователя це:

Розвивальні:

- розвивати фонематичний слух, удосконалювати звуковимову, уміння правильно наголошувати склад у слові;
- розвивати здатність розрізняти значення слів, що відрізняються окремими звуками;
- прищеплювати вміння слухати й розуміти невеликі художні твори;
- збагачувати словник різними частинами мови, образними художньо-поетичними виразами;
- розвивати вміння вживати кличну форму іменника, дієслівні та прикметникові форми;
- прищеплювати навички уважного слухання й розуміння змісту сприйнятого на слух повідомлення, запитання, літературного твору (казки, оповідання, вірша);
- заохочувати до розповідання, висловлювання власних думок.

Навчальні:

- формувати уявлення про звук, слово;
- навчати виділяти перший звук у слові, визначати місце звука в слові; правильно наголошувати склад у слові; розрізняти слова, які відрізняються одним звуком;
- удосконалювати вміння використовувати засоби інтонаційної виразності, передавати в мовленні свої почуття й переживання;
- виправляти в умінні говорити без напруження, регулюючи силу голосу залежно від ситуації: домірно, голосно, тихо, пошепки;

- навчати вживати слова, які позначають фізичні характеристики організму та особливості поведінки людини;
- формувати граматичні уміння, зокрема: навчати утворювати нові форми іменників, що позначають професію людини; дієслова від іменників, звуконаслідувальних слів; узгоджувати іменники з числівниками; утворювати ступені порівняння прикметників;
- удосконалювати вміння вживати сполучник «щоб»; узгоджувати слова-назви предметів зі словами «один», «Одне», «Одна», «багато», «мало» (ляльок, іграшок);
- формувати уміння правильно будувати питальні речення, вживаючи слова: «хто», «що», «коли», «де», «з ким», а також «той» («та», «те»), «цей» («ця», «це»), правильно інтонаційно оформляти їх.

Виховні:

- виховувати звукову культуру мовлення;
- спонукати до висловлювань свого ставлення до предметів, речей, результатів праці людей;
- заохочувати та підтримувати прояви словотворення;
- виховувати культуру спілкування, ввічливість;
- формувати інтерес до творів національної та світової культур;
- виховувати бережне ставлення до книжки [2, с. 249-250].

Поряд із вимогами до зразка вихователя необхідно сказати і про вимоги вихователя до дітей:

- 1) показ зразків мови та перевірка усвідомлення: Вихователі повинні не лише демонструвати правильні зразки мовлення, а й переконатися, що діти зрозуміли та оволоділи ними. Цього можна досягти через практичні вправи та повторення, які допоможуть закріпити мовні правила;
- 2) виховування інтересу до мовлення: Важливо стимулювати у дітей інтерес до вміння правильно говорити. Цього можна досягти за допомогою заохочення та прикладів дітей, які мають добре розвинене мовлення. Позитивна взаємодія з такими дітьми спонукає інших намагатися поліпшити свою вимову;

3) систематичний контроль та корекція: Вихователі повинні систематично контролювати промову дітей, уважно дослухатися та своєчасно виправляти помилки. Педагоги повинні бути активними допомагаючи дітям подолати мовні перешкоди та надавати зворотний зв'язок та підтримку для поліпшення їхніх комунікативних навичок.

Застосовуючи ці вимоги, вихователі допомагають дітям розвивати ефективно мовлення та вчитися взаємодіяти з іншими зрозуміло та ввічливо [34]. Але не тільки вихователі відповідальні за розвиток, а і батьки. Підтримка батьками процесу формування мовлення своєї дитини може відбуватися шляхом:

1) розвитку мовленнєвих навичок дитини: Розмовляючи з дитиною, дотримуйтеся правил літературної мови тобто правильної граматики та вчасно коригуйте її мовлення. Звертайте увагу дітей на звуковий склад рідної мови, залучайте їх до гри на розміщення звуків у словах. Використовуйте бесіди з дітьми, спонукайте її до запитань та пояснюйте незнайомих слів. Використовуйте або ж створюйте різні життєві ситуації для стимулювання дітей до опису і переказів предметів і подій. Спонукайте її до висловлення своєї думки засобом організації пізнавальних бесід як з рівноправним співрозмовником. Привчайте дитину до планування власних дій чітко промовляючи послідовності кроків до реалізації задуманого;

2) розвитку комунікативних навичок дитини: Нагадуйте дитині про важливість дружнього спілкування та покажуйте власний позитивний приклад. Запропонуйте дитині вивчати такий спосіб комунікації, як телефонна розмова та допомоги в засвоєнні базових мовних формул телефонної розмови. Вправляйте дитину у вживанні етикетних комунікативних формул спілкування з різними групами людей у різних ситуаціях;

3) розвитку художньо-мовленнєвих навичок дитини: Заохочуйте дитину дбайливо ставитися до книжок та сприяйте розвитку її інтересу до читання. Читайте разом і обговорюйте персонажів і події, що базуються на різних літературних творах. Організуйте літературні і мовні ігри, які

стимулюють дитячу уяву та творчість (це можуть бути, наприклад, загадування-відгадування загадок, складання інших кінцівок до знайомих текстів, ігри за змістом літературних творів). Облаштуйте книжковий куточок чи полицку [18, с. 20-21].

І все ж таки слід пам'ятати, що кожна дитина розвивається по-різному, що мовний розвиток кожної дитини може відрізнятись, і не варто лише порівнювати його мовлення з однолітками. Батьки та вихователі повинні уважно стежити за мовним розвитком дитини та надавати необхідну підтримку і допомогу для її мовного розвитку [45].

1.4. Гра як провідний засіб розвитку дитини

До основних видів діяльності дошкільника відносять гру і спілкування, відповідно, ігрове спілкування є той необхідний базис, у межах якого відбувається формування та вдосконалення мовленнєвої активності дитини. Лінгвістичні (словесні) ігри, спрямовані на розвиток різних видів мовленнєвої активності (діалогічної, монологічної), дають змогу кожній дитині легко та вільно проявити інтелектуальну ініціативу, що є специфічним продовженням не просто розумової праці, а пізнавальної діяльності, яка не зумовлена ані практичними потребами, ані зовнішньою оцінкою.

Гра – це одна з найцікавіших форм діяльності, яка відіграє важливу роль у розвитку та вихованні дітей дошкільного віку. Вона заслужено називається «супутником дитинства», адже без неї повноцінне дитинство не уявляється. Різноманітні та захоплюючі ігри розширюють світ дитини, роблячи його життя яскравішим та радіснішим. Гра не лише допомагає дітям спілкуватися з оточуючими, розвиває їх уяву, креативність та мислення, але й сприяє розвитку соціальних навичок та заохочує взаємодію з однолітками. Вона дозволяє дітям експериментувати, досліджувати світ і вирішувати проблеми. Гра – не лише інструмент розвитку, а й запорука щасливого дитинства, оскільки вона виражає

радість, уяву та легкість.

Використання гри це один із головних способів розвитку дитини. Адже саме гра є провідним видом діяльності дитини у молодшому дошкільному віці у процесі якої розвиваються духовні й фізичні сили дитини, її емоційна та пізнавальна сфери тощо. Але що таке гра? Гра – це не просто розвага, це творча, натхненна праця дитини, це її життя. У процесі гри дитина пізнає як навколишній світ, а й себе самого, своє місце у світі. Граючи, малюк накопичує знання, освоює мову, спілкується, розвиває мислення та уяву. Д. Родарі стверджував, що «саме у грі дитина вільно володіє мовою, говорить те, що думає, а не те, що треба. Не повчати і навчати, а грати з ним, фантазувати, складати, вигадувати – ось, що потрібно дитині» [41]. Гра – це творча діяльність, що має внутрішню мотивацію. Гра подобається самому граючому, вона – самоціль, і тому вибирається вільно, «по наїтті». У великому тлумачному словнику сучасної української мови гра визначається як «забава дітей». За словами В. Сухомлинського: «Гра – це та іскра, яка запалює вогник доскіпливості та допитливості дітей». Н. Крупська писала: «Для дітей дошкільного віку ігри мають виключне значення: гра для них – навчання, гра для них – праця, гра для них – серйозна форма виховання». Включаючи гру в педагогічний процес, вихователь вчить дітей гратись, створювати, за словами А. Макаренка «хорошу гру». Для такої гри характерні слідуєчі якості: виховуючо-пізнавальна цінність змісту; повнота і вірність відображу вальних уявлень, цілеспрямованість; активність, організованість, творчий характер ігрових дій; підкорення правилам і здатність керуватися ними в грі з врахуванням інтересів окремих дітей і всіх гравців; цілеспрямоване використання іграшок і ігрових матеріалів; доброта відносин і радісний настрій дітей. А у Базовому компоненті дошкільної освіти гра зазначається як провідний вид діяльності дитини до шести (семи) років, який характеризується емоційно насиченою, спонтанною активністю дитини, фантазуванням, неординарністю мислення, швидким переключенням уваги, зміною дій, які в скороченій узагальненій формі відображають знання дитини про світ та

супроводжуються мовленням (внутрішнім та зовнішнім) [18, с. 36].

Взагалі у основі системи розвиваючих ігор лежать наступні принципи:

- поєднання елементів гри з навчанням, здійснюючи плавний перехід від розважальних ігор до навчально-пізнавальної діяльності;
- поступове ускладнення навчальних завдань та умов гри;
- підвищення розумової активності дитини в успішному вирішенні пропонуванних завдань;
- встановлення зв'язку і взаємозалежності між зовнішньою і внутрішньою (розумовою) активністю дитини, що сприяє збільшенню розумової праці;
- поєднання освітніх та виховних впливів.

Реалізація цих принципів забезпечує створенню умов, що сприяють формуванню початкових форм самооцінки та самоконтролю у дитини. А це має велике значення як для навчальної діяльності дитини, так і для її повноцінного розвитку у колективі однолітків [38].

Гра – це своєрідний, властивий дошкільному вікові засіб засвоєння колективного досвіду. Ігрова діяльність є найдоступнішою для дитини дошкільного віку, оскільки відповідає її психічним можливостям. Вона сприяє розвитку інтересів і здібностей дітей, вихованню позитивних якостей, допомагає розширити, поглибити й уточнити уявлення про навколишній світ, про явища природи, ознайомитися з різними властивостями предметів. Гра викликає радісні переживання, бадьорий настрій, що є запорукою доброго здоров'я. У процесі гри діти активно і творчо засвоюють правила та норми поведінки людей, їхнє ставлення до праці, одне до одного. Гра сприяє сильним емоційним та естетичним переживанням, тому є одним із засобів естетичного розвитку. В грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни у її психіці, що сприяють переходу до нової, вищої, стадії розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості гри, які багато в чому залежать від професійної майстерності педагога. А зміст ігрової діяльності у дошкільних навчальних закладах визначається вимогами Базової

програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», яка спрямована на збалансований розвиток дитини, формування елементарних форм її життєвої компетентності, реалізацію власного природного потенціалу, індивідуалізацію особистості становлення [4, с. 6; 10].

Крім того, гра є основною діяльністю для дітей дошкільного віку, і вона має значний вплив на їх фізичний, розумовий, моральний та естетичний розвиток. Ігрова активність особливо сприяє розвитку пізнавальних навичок, таких як увага, пам'ять, спостережливість, мислення та мовлення, сприяє розширенню та поглибленню уявлень про навколишню дійсність. У процесі гри також розвиваються різні моральні якості, такі як сміливість, рішучість, чесність та доброзичливість. З огляду на те, що більшість ігор має колективний характер, вони сприяють розвитку навичок ефективного спілкування. Крім того, ігри можуть бути використані для розвитку навичок, які допоможуть дітям в подальшому, таких як початкові навички праці та дбайливого ставлення до іграшок і ігрового матеріалу. Багато ігор стимулюють естетичні почуття дітей і підготовлюють їх до розуміння краси (це може бути, наприклад, постановка в пари, в коло або виразне вимовляння дорослим тексту, що супроводжує гру). Ігри-драматизації розвивають мовлення дітей за допомогою інсценування сюжету, а хороводні ігри та ігри зі співом сприяють розвитку виразності мовлення та узгодженості слів із рухами. Подібні ігри формують також довільне запам'ятовування текстів і рухів [33].

Існує безліч її класифікацій. Сучасна педагогіка найчастіше послуговується такою класифікацією ігор: творчі ігри (це сюжетно-рольові, театралізовані, конструкторсько-будівельні), ігри з правилами (дидактичні, рухливі та спортивні) та народні ігри (індивідуальні, колективні, сюжетні, побутові, театралізовані та рухливі ігри-забави) [4, с. 10].

За характером педагогічного процесу виокремлюють такі групи ігор:

- 1) навчальні, тренувальні, контрольні й узагальнювальні;
- 2) пізнавальні, виховні, розвивальні;
- 3) репродуктивні, продуктивні, творчі;

4) комунікативні, діагностичні, профорієнтаційні.

Виокремлюють групу педагогічних ігор за характером ігрової методики: предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні.

За предметною галуззю виокремлюються ігри з усіх шкільних дисциплін.

Специфіку ігрової технології значною мірою визначає ігрове середовище: розрізняють ігри з предметами й без предметів, настільні, кімнатні, вуличні, на місцевості, комп'ютерні [17].

Гра – це багатогранна форма діяльності, яка сприяє не лише розвитку мови, але й стимулює особистісний ріст дитини. Найбільш тісний зв'язок у вирішенні корекційних та загальнорозвиваючих завдань спостерігається при ознайомленні дітей з предметами реального світу, в ході продуктивної діяльності (наприклад, малюванні, ліпленні, аплікаціях, конструюванні) та у самообслуговуванні). Встановлюється важливий зв'язок, коли ви використовуєте гру як інструмент для стимулювання розвитку різних аспектів дитячої особистості. Але сьогодні гра виходить на новий рівень. Дітям вже не так цікаво сидіти за столом і дивитись на статичні картинки перед собою. Дітям потрібен рух та яскравість, звук та динаміка. А враховуючи що зараз у країні такий час що більшість дитячих закладів освіти закриті, а батьки нездатні надати необхідний рівень і прослідкувати за правильним розвитком, то онлайн ігри та заняття стають чудовим вирішенням. Саме їхня різноманітність і яскравість картинки приваблюють безліч дітей забути про реальний світ і заглибитися у віртуальний. І нам дорослим залишається лише прийняти розвиток світу та пристосуватися до нього. Як то кажуть, якщо гора не хоче йти до Магомета, то Магомет піде до неї. Ось і вихователь не забирає новомодні іграшки, а пристосовує заняття до них.

Сьогодні комп'ютери повсюдно використовуються в дошкільній та шкільній системах. Комп'ютерна грамотність все частіше визнається однією з ключових навичок, які повинні розвивати учні. Як стверджує Міллер, «використання технологій є однією з провідних обов'язкових інновацій останнього десятиліття в політиці, навчальних програмах і педагогіці.» В країні

комп'ютери також легко доступні в публічних бібліотеках, а деякі школи надають дітям планшети для використання вдома. Таким чином, доступ до цієї технології загалом не обмежений [49].

Сьогодні діти виявляють більше інтересу та навичок у сфері цифрових технологій. Цифрова компетентність – це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології відповідно до індивідуальних потреб і вирішувати освітні та рекреаційні завдання. Вони дуже швидко набувають чи вже мають базові знання, навички та позитивне ставлення до комп'ютерів та цифрових пристроїв. Діти також знають, що ці технології розширюють інформаційні можливості та допомагають орієнтуватися в сучасному технологічному світі. Мають знання про найновіші навчальні матеріали та як користуватися периферійними пристроями; знають правильні назви частин пристроїв і як ними правильно користуватися. Діти також мають навички пошуку та обміну інформацією та розуміють основні ресурси інтернету та правила їх використання. Діти самі або за допомогою дорослих можуть вмикати пристрої для різних цілей, наприклад, для гри, малювання, конструювання, моделювання. Діти також можуть обирати інформативний та розважальний контент, розуміють його зміст і як вчасно припинити користуватися цифровими пристроями [18, с. 26-27].

І тому більшість різноманітних ігор перекласифікуються у комп'ютерні. Комп'ютерні ігри та вправи маємо розглядати як особливий засіб, що стимулює творчу активність дітей. Вони цікаві й доступні, а закладені в них ігрові завдання містять мотив і мету, а також способи та засоби їх вирішення.

Під грою ми розуміємо такий вид діяльності, що характеризується взаємодією гравців, дії яких обмежені правилами і спрямовані на досягнення мети. Гравцем виступає людина або група людей. І поняття навчальної комп'ютерної гри можна визначити, як такий програмний засіб, що надає можливість спрямувати діяльність дитини на досягнення певної дидактичної мети у ігровій формі. Особливістю комп'ютерних ігор є те, що в якості одного з гравців виступає комп'ютерна програма. Мета у навчальній грі має подвійний

зміст: ігровий – одержання дитиною винагороди; навчальний – придбання знань, умінь і навичок за допомогою діяльності за заданими правилами [37, с. 7].

Комп'ютерні ігри не замінюють звичайних, а доповнюють їх, збагачуючи педагогічний процес новими можливостями, спонукаючи малят до творчості, до набуття початкових навичок роботи з інформаційними технологіями, до оперування знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру [29, с. 6]. Навпаки працюючи за комп'ютером, дитина має реальну можливість:

- бачити на екрані результат своєї роботи, а в разі потреби вносити у композицію малюнка (якщо це зображальна діяльність) чи відновлювати процес і динаміку творчості;

- самостійно керувати запропонованою грою й створювати власну, що додає віри у свої можливості;

- здійснювати контроль за послідовністю зображення, змінювати його і впродовж роботи почувати себе вільно й розкуто;

- вони дають змогу дітям краще засвоювати знання, стимулюють опанування новими знаннями, виявляють прогалини в певних видах колективної роботи, забезпечують досягнення ними певного рівня інтелектуального розвитку, що необхідний для подальшої навчальної діяльності;

- у процесі комп'ютерної «діяльності» в дитини розвиваються позитивні емоційні реакції. Водночас це сприяє корекції й розвитку психічних процесів;

- заняття з використанням комп'ютерних програм, розвивальних ігор стимулюють у дітей зацікавленість і прагнення досягти поставленої мети.

Ю. Горвиць зазначає, що у світі спостерігається тенденція до більш широкого використання комп'ютерних технологій для навчання та розвитку дітей дошкільного віку. При цьому велику увагу слід приділяти проектуванню інтерфейсів, створенню інтегрованого розвиваючого предметного середовища, де ІКТ найбільш природно поєднуються з іншими дидактичними засобами та

методами. Він виділяє особливості психології розроблення дитячих програм, зазначає відмінність комп'ютерних програм від комерційних комп'ютерних ігор. Л. Чайнова підкреслює, що використання комп'ютерних технологій позитивно впливає на загальний рівень педагогічного процесу та рівень розвитку учнів. Таким чином, досягається ефективність застосування комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі [35].

«Найголовніша особливість ігор – це їхня мотиваційна сила, – каже Маєр. – І ми хочемо використовувати це». Науковці-дослідники функцій мозку, фахівці в галузі освіти та розробники ігор повинні тісніше взаємодіяти один з одним, щоб створювати захопливі ігри, які допоможуть відточити когнітивні навички та розважитися. Як додає Бавельєр, дитячий мозок здатен запам'ятати сотні покемонів та їхні здібності. Уявіть, якщо вони з таким самим ентузіазмом візьмуться до вивчення зірок на небі! Письменник Г. Топпо, у своїй книзі «Гра вірить у тебе: як відеогра може зробити наших дітей розумнішими», погоджується: ігри можуть допомогти скоригувати залученість учнів, оживити уроки, а також дають змогу адаптувати їх відповідно до потреб кожного конкретного класу. За допомогою ігор можна також нагороджувати учнів за постійну практику, наполегливість і нестандартні рішення. Крім того, ігри можуть допомогти в «прокачуванні» «м'яких навичок» (soft skills). «Є багато м'яких навичок, які геймери можуть використовувати в професійному житті: це командна робота, розв'язання проблем і стратегічне планування», – зазначив регіональний директор компанії Nays Recruitment Р. Гарднер. Однак, якщо грати в ігри, не замислюючись про навички, які можна з них витягти і далі використовувати, навряд чи вдасться використати своє захоплення в майбутньому поліпшенні кар'єрних перспектив.

За допомогою комп'ютерних інструментів стимулюється творчість дітей. Це забезпечується попереднім ознайомленням їх з темами, розвиванням навички зображення та формування тематичних циклів для занурення у різноманітні види діяльності.

Взагалі слід не забувати, що комп'ютери у дитячих закладах

використовуються не як мета, а як засіб для виховання та розвитку творчих здібностей дітей, їх особистісного росту та поповнення інтелектуальної сфери. Комп'ютери для дітей це новий, складний інструмент, за допомогою якого вони можуть вирішувати різноманітні завдання, сприяючи їхньому розвитку та навчанню. За допомогою комп'ютерних ігор діти розвивають такі вміння та навички, як: отримання інформації та правильне аналізування її, побудова експериментів, формулювання висновків та керування своїми подальшими діями на основі цих висновків.

А що ж таке онлайн гра? Онлайн-ігри – це комп'ютерні ігри, які вимагають постійного підключення до інтернету. У такі ігри можна грати в будь-який час і в будь-якому місці, а також на різних пристроях. Онлайн-ігри широко поширені на сучасних ігрових платформах, включаючи ПК, консолі та мобільні пристрої та гарнітурах віртуальної реальності. І охоплюють безліч жанрів, включаючи шутери від першої особи, стратегічні ігри та багатокористувацькі рольові онлайн-ігри (MMORPG) [50]. Вони поширюються у цифровому вигляді, транслюються в режимі реального часу і відтворюються через веб-браузери. Вони можуть бути безкоштовними, платними або лише за передплатою. Вони бувають соціальними, казуальними та багатокористувацькими; це пісочниці, тематичні парки та віртуальні світи. Це кіберспорт, в який грають гравці-аматори та професійні кіберспортсмени, який висвітлюється ESPN і за яким спостерігають глядачі інших видів спорту та змагань, а також спостерігають глядачі-суперники [48, с. 4-5].

Дизайн онлайн-ігор варіюється від простого текстового середовища до складної графіки та віртуальних світів [47]. Доречи, перша онлайн-гра була текстовою, творцями якої були Р. Бартл і Р. Трабшоу [40].

Інтернет зробив значний внесок у розвиток відеоігор як засобу розваги та бізнесу, залучаючи велику кількість гравців з усього світу, часто в масштабах, які неможливо уявити [48, с. 4-5]. Наявність онлайн-компоненту в грі може варіюватися від другорядних функцій, таких як онлайн-таблиці лідерів, до частини основного ігрового процесу, наприклад, прямої гри проти інших

гравців. Тим самим розвивається «тиха боротьба» і бажання підвищити свій рівень. Також багато онлайн-ігор створюють власні онлайн-спільноти, в той час як інші ігри, особливо соціальні, об'єднують існуючі спільноти гравців у реальному житті [42].

Багато творчих і бізнес-лідерів у своїх інтерв'ю часом коментували темпи, з якими онлайн-ігри витісняють інші форми інтерактивних розваг. Онлайн ігри всюди. Онлайн-ігри - це не лише категорія розважального продукту, але й широкий спектр соціальних переваг. Онлайн-ігри об'єднують різноманітні групи людей у безпечному віртуальному просторі і дозволяють гравцям спілкуватися, співпрацювати і вчитися один в одного більш ефективно без фізичних і соціальних бар'єрів, які заважають їм у реальному світі. У той час як одні розробники серйозних ігор створюють віртуальні середовища, в яких ми можемо практикувати життєво важливі навички роботи та реагування на надзвичайні ситуації, інші створюють онлайн-досліди, з яких ми стаємо більш поінформованими [48].

Трошки історії онлайн ігор:

- перша онлайн-гра була текстовою. Вона була створена Р. Бартлом і Р. Трабшоу і дуже сильно нагадувала настільну гру «Dungeon&Dragons». Працювала вона через TelNet. У той час не було сучасної графіки, тому користувачеві доводилося використовувати багато уяви, щоб візуалізувати все, що вони писали на екрані. А писати, читати і аналізувати все потрібно було в голові: який у тебе меч, який плащ, де стоять потрібні персонажі і т.д.;
- перша комерційна багатокористувацька онлайн-гра називалася «Острова Кесмаи» – вона з'явилася в 1984 році, і користувачі повинні були платити близько 10 доларів за кожну годину гри;
- першою графічною онлайн-грою була – «Середовище проживання». Вона вийшла на комп'ютері Commodore 64 і уся дія відбувалася в реальному часі;
- першою масово-популярною і успішною онлайн-грою була Ultima Online, створена знаменитим Р. Гэрриотом. І навіть через дванадцять років

після виходу фінальної версії жодна інша онлайн-гра досі не має такого широкого розмаїття ігрового процесу. Ви можете вільно мандрувати світом, розпалювати багаття, полювати та багато іншого. Доповнення для цієї гри досі користуються великою популярністю і їх розробка йде повним ходом;

- першою онлайн-грою з синхронним спілкуванням (ігровим чатом) був Caribe Club;

- першою онлайн RPG с графікою була Newerwinter Nights. Перші війни між гільдіями також приписують Newerwinter Nights;

- перша «силіконова» гра – на рубежі століть корейці випустили першу «Lineage». Творці не хотіли залишатися осторонь від реклами, зосередженої на ельфах з силіконовими грудьми. Гра користувалася величезним попитом [40].

Звісно ж не всі онлайн-ігри сприяють позитивному розвитку дітей, тому педагогам і батькам слід дотримуватися деяких рекомендацій щодо ефективного і правильного використання ігрових програм:

- вибирайте жанр гри відповідно до темпераменту та інтересів дитини;

- важливо збалансувати розважальні ігри з навчальними;

- враховуйте тривалість гри та регулюйте її відповідно до віку та особливостям гри вашої дитини, не допускаючи занадто тривалого використання;

- не переривайте гру дитини до кінця епізоду, щоб дитина могла успішно виконати завдання і почувати себе задоволеною з усвідомленням виконаної роботи;

- розгляньте можливість ігор, які дорослі та діти можуть робити разом, спільно досліджуючи і взаємодіючи (адвентурні та рольові);

- враховуйте систему керування грою і вимоги щодо процесора, оперативної пам'яті, відеокарти, щоб забезпечити комфортний ігровий процес;

- враховуйте, що у дітей з наочно-образним мисленням основним способом взаємодії з технікою є засоби ігрової діяльності;

– віддавайте перевагу іграм з дослідницьким змістом, які сприяють активному навчанню та розвитку мислення.

Для того щоб діти могли грати в комп'ютерні ігри без негативних наслідків, слід проконтролювати вибір жанру, вмісту, складності та інтерфейсу. Варто пам'ятати, що комп'ютерні ігри не мають замінювати інші корисні заняття, але можуть використовуватися розумно і обмежено для досягнення позитивних результатів у розвитку дитини.

Отже, можна сказати що гра – є особливою формою спілкування, співробітництва, співдружності, яка виводить інтереси та можливості дитини на вищий рівень – рівень мислячої, творчої особистості. Спостереження за поведінкою дитини в часі гри дуже багато може розповісти дорослому про індивідуальність дитини та надасть можливість спрямувати виховні зусилля у потрібне русло. І від рівня розвитку гри значною мірою залежить розвиток психічних процесів (зокрема, мислення, уяви та мови). Граючи, дитина замінює відсутні об'єкти предметами-заступниками, іноді навіть уявними. У грі він навчається планувати та регулювати свої дії, а також дії партнерів з гри.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН ІГОР

2.1. Рівень сформованості мовлення дітей молодшого дошкільного віку на початковому етапі дослідження

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі ЗНВК «Мрія» Запорізької міської ради Запорізької області. У дослідженні брали участь 14 дітей молодшого дошкільного віку групи «Віночок» та контрольна група – 15 дітей молодшого дошкільного віку групи «Козачок», вихователі, батьки.

Експериментальне дослідження динаміки розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку було проведено у відповідності до визначеної процедури та складалося з наступних етапів:

- 1) констатувальний етап – здійснювався збір та обробка первинних даних щодо рівнів сформованості мовлення у дітей молодшого дошкільного віку і подальший розподіл на 2 групи;
- 2) формувальний етап – впровадження експериментальної методики з експериментальною групою;
- 3) контрольний етап – була здійснена повторна діагностика розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку та проаналізовано отримані дані з результатами попереднього аналізу та з результатами іншої групи.

Для дослідження загального рівня сформованості мовлення вихованців ЗНВК «Мрія» використовувалася такі методи як бесіда, спостереження та комплекс методик для вивчення рівня розвитку мовлення, за Г. Урунтаєвою, Н. Серебряковою які наведені у Додатку А.

Дослідження передбачало:

- 1) дослідження звуконаслідувань та стану звуковимови;

- 2) виявити обсяг словника;
- 3) дослідження граматичної будови мовлення;
- 4) дослідження зв'язного мовлення.

В процесі дослідження впроваджені наступні методи: розглядання предметів, картин, дидактичні ігри з наочністю, бесіди. Та методичні прийоми: запитання, пояснення, вказівка та оцінка.

При оцінці сформованості вище означених критеріїв використовувалася рівнева диференціація: високий рівень, середній рівень, низький рівень та дуже низький.

Спираючись на Базовий компонент дошкільної освіти, а саме розділ «Мовлення дитини», нами було визначено критерії визначення рівня розвитку мовлення дітей та відповідний методичний інструментарій (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Критерії оцінки мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку

Критерій	Показники, що оцінюються	Методика дослідження
Мовленнєва компетентність	Мовленнєва активність, ініціативність, словникового запасу, інтенсивність спілкування, мовлення ступінь розвитку зв'язного мовлення.	Бесіда під час прийому (яка погода, що бачив по дорозі). Методика № 1 «Дослідження сенсомоторного рівня мовлення». Методика № 2: «Який...?». Методика № 3 «Дослідження граматичної будови мовлення».
Комунікативна компетентність	Мотивація до спілкування, сприйняття співрозмовника, емоції під час спілкування, висловлення власного ставлення до предмету спілкування.	Спостереження за поведінкою і спілкуванням дітей у групі під час групових завдань та заходів, спілкуванням дітей і батьків, дітей і вихователів, дітей та

Продовження таблиці 2.1

		інших дорослих.
Художньо-мовленнєва компетентність	Образність мовлення, висловлювання власного ставлення до героїв твору, використання формул мовленнєвого етикету, здатність утворювати та використовувати зменшено-пестливі форми слова.	Бесіди за прочитаним літературним твором. Методика № 4 «Дослідження словника та навичок словотворення». Методика № 5 «Дослідження зв'язного мовлення».

Наведені методики дослідження мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку дозволяють з'ясувати рівень сформованості мовленнєвої, комунікативної та художньо-мовленнєвої компетенцій вихованців. Обстеження проводилось методом індивідуальної та групової бесід вихователя з дитиною із залученням, за потреби, відповідного інструментарію. Результати дослідження мовленнєвої компетенції дітей молодшого дошкільного віку груп «Віночок» і «Козачок» подано в таблиці 2.2 та на рисунку 2.1.

Таблиця 2.2

Результати діагностики мовленнєвої компетентності у дітей досліджуваних груп

Показник	Група «Віночок»		Група «Козачок»	
	Кількість осіб	Структура, %	Кількість осіб	Структура, %
Високий	1	7,1	2	13,4
Середній	4	28,6	3	20
Низький	7	50	5	33,3
Дуже низький	2	14,3	5	33,3
Разом	14	100	15	100

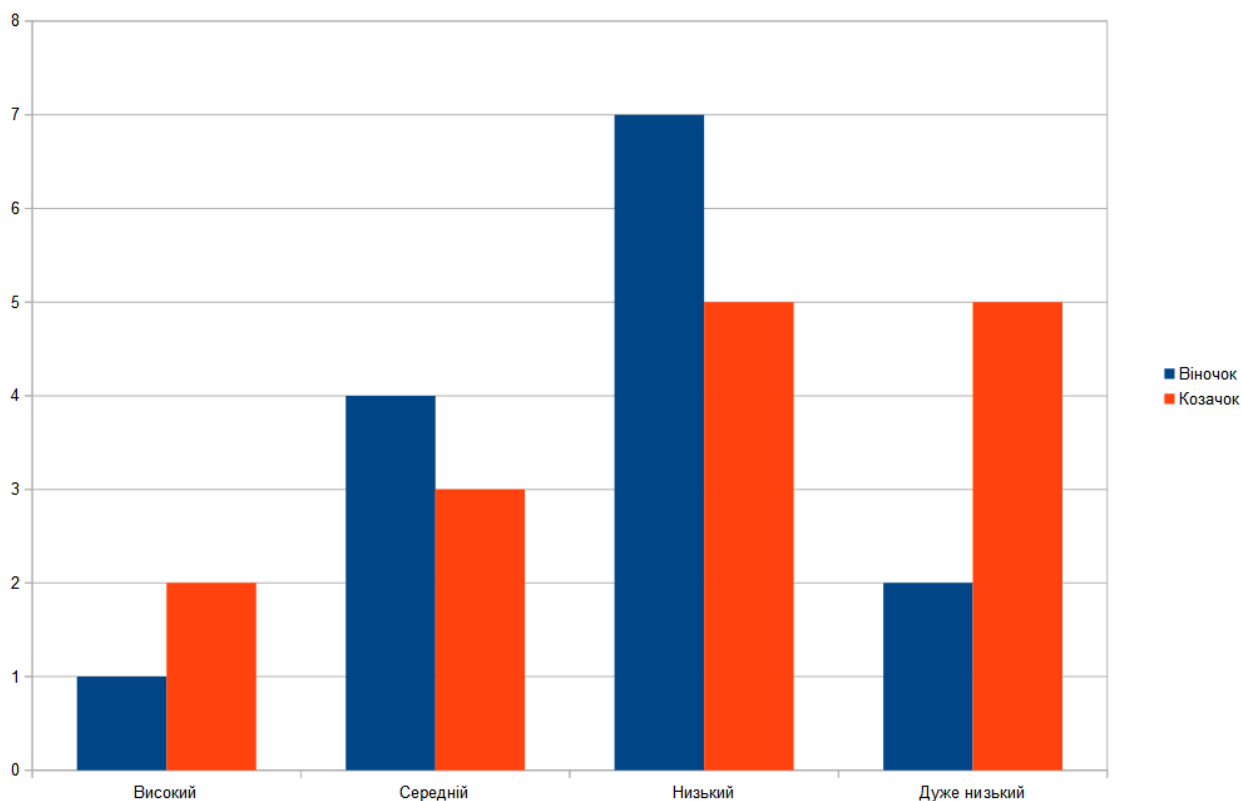

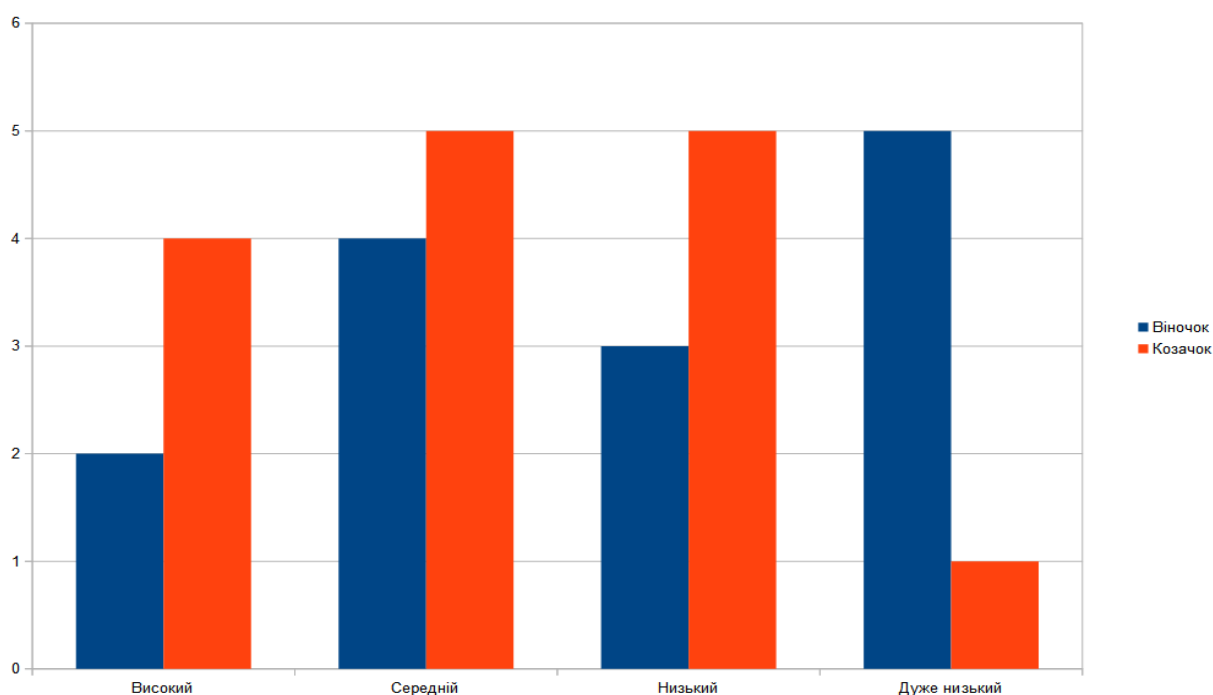
Рисунок 2.1. Результати оцінки мовленнєвої компетентності дітей молодшого дошкільного віку

Ці результати демонструють, що у групі «Віночок» високий рівень сформованості мовленнєвої компетентності має 1 дитина (7,1%), середній – 4 дитини (28,6%), низький – 7 дітей (50%) та дуже низький – 2 дитини (14,3%). У групі «Козачок» результати є схожими та становлять відповідно 2 дитини з високим рівнем (13,4%), 7 дітей з середнім рівнем (20%), 5 дітей з низьким рівнем (33,3%), та 5 дітей з дуже низьким рівнем (33,3%).

Оцінка комунікативної компетентності здійснена з використанням такого методу як спостереження за поведінкою і спілкуванням дітей з однолітками та з дорослими (батьками, вихователями, інший персоналом закладу). І результати діагностичного обстеження по обох групах наведені в таблиці 2.3 та на рисунку 2.2.

**Результати діагностики комунікативної компетентності у дітей
досліджуваних груп**

Показник	Група «Віночок»		Група «Козачок»	
	Кількість осіб	Структура, %	Кількість осіб	Структура, %
Високий	2	14,3	4	26,7
Середній	4	28,6	5	33,3
Низький	3	21,4	5	33,3
Дуже низький	5	35,7	1	6,7
Разом	14	100	15	100

**Рисунок 2.2. Результати оцінки комунікативної компетентності дітей
старшого дошкільного віку**

З наведених даних видно, що у групі «Віночок» високий рівень сформованості комунікативної компетентності мають 2 дитини (14,3%), середній – 4 дітей (28,6%), низький – 3 дитини (21,4%) та дуже низький – 5 дітей (35,7%). У групі «Козачок» результати становлять відповідно 4 дитини з

високим рівнем (26,7%), з середнім рівнем – 5 дітей (33,3%), з низьким рівнем – 5 дітей (33,3%) та з дуже низьким – 1 дитина (6,7%).

Результати обстеження визначення рівня сформованості художньо-мовленнєвої компетенції по обох групах наведені в таблиці 2.4 та на рисунку 2.3.

Таблиця 2.4

Результати діагностики художньо-мовленнєвої компетентності у дітей досліджуваних груп

Показник	Група «Віночок»		Група «Козачок»	
	Кількість осіб	Структура, %	Кількість осіб	Структура, %
Високий	3	21,4	2	13,3
Середній	3	21,4	5	33,4
Низький	5	35,8	6	40,0
Дуже низький	3	21,4	2	13,3
Разом	14	100,0	15	100,0

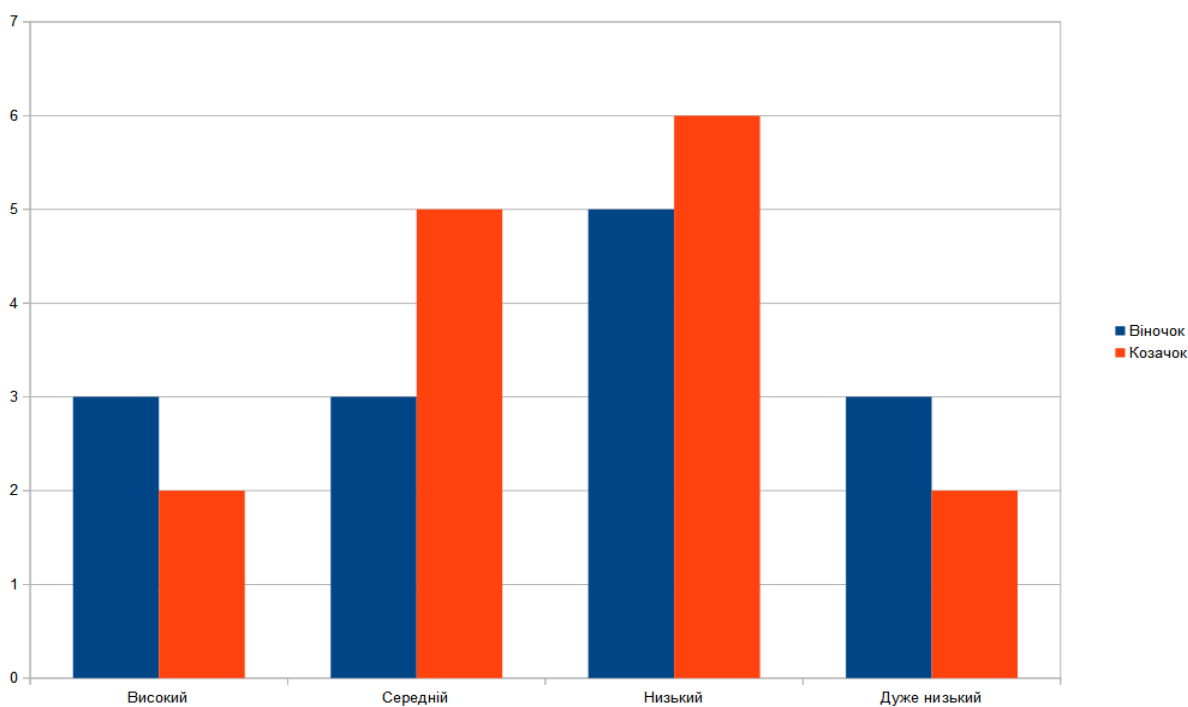

Рисунок 2.3. Результати оцінки комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Узагальнені результати за трьома критеріями діагностичного обстеження подано в таблиці 2.5 та рисунку 2.4.

Таблиця 2.5

Узагальнені результати оцінки розвитку мовлення дітей досліджуваних груп

Показник	Група «Віночок»		Група «Козачок»	
	Кількість осіб	Структура, %	Кількість осіб	Структура, %
Високий	3	21,4	3	20,0
Середній	3	21,4	4	26,7
Низький	3	21,4	5	33,3
Дуже низький	5	35,8	3	20,0
Разом	14	100,0	15	100,0

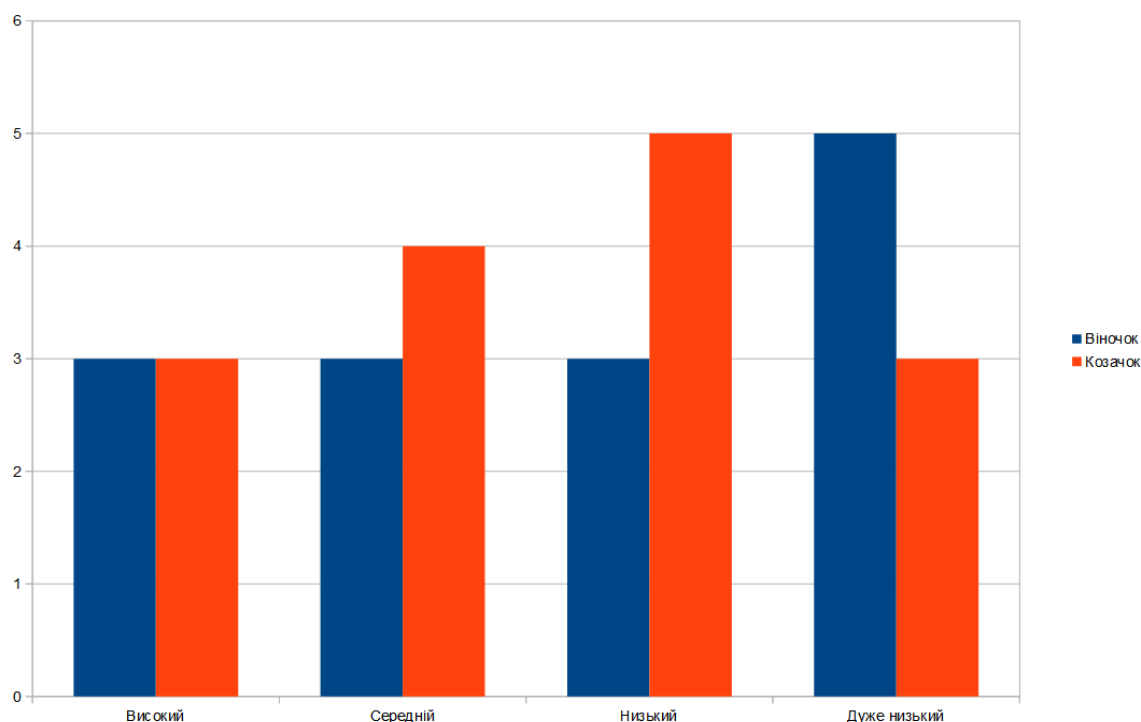

Рисунок 2.4. Узагальнені результати оцінки розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку

У результаті діагностичного обстеження з художньо-мовленнєвої

компетентності визначено, що у групі «Віночок» високий рівень сформованості даного критерію мають 3 дитини (21,4%), середній – 3 дитини (21,4%), низький – 5 дітей (35,8%) та дуже низький – 3 дитини (21,4%). У групі «Козачок» результати становлять відповідно 2 дитини (13,3%) з високим рівнем, з середнім рівнем – 5 дітей (33,4%), з низьким рівнем – 6 дітей (40%) та з дуже низьким – 2 дитини (13,3%).

З наведених результатів робимо висновок, що у групі «Віночок» високий рівень сформованості з розвитку мовлення мають 3 дитини (21,4%), середній – 3 дитини (21,4%), низький – 3 дитини (21,4%) та дуже низький – 5 дітей (35,8%). У групі «Козачок» результати є подібними за структурою та становлять відповідно 3 дитини (20%) з високим рівнем, 4 дитини (26,7%) з середнім рівнем, 5 дітей (33,3%) з низьким та 6 дітей (20%) з дуже низьким рівнем.

2.2. Педагогічні умови розвитку мовлення за допомогою онлайн ігор

На основі діагностичних досліджень рівня розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку нами було розроблено перспективне планування роботи із застосуванням онлайн ігор.

Перспективне планування складене на основі комплексної освітньої програми «Дитина» [14] та перспективно-календарного планування занять із навчання мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку [5; 6; 7; 8].

Перспективне планування наведено у Додатку Б, а конспекти вправ у Додатку В.

Онлайн ігри які використовувались у експериментальній частині можна умовно поділити на:

– зіставлення у пари. Ці ігри сприяють розвитку спостережливості, концентрації та здатності розпізнавати подібні об'єкти чи зображення. Дитина повинна знайти пару для кожного елемента або зображення, використовуючи

спільні ознаки чи властивості. А саме «Що приніс сонячний зайчик», «Листочки», «Парні картинки», «Хто у кого?», «Чий будиночок?», «Чиї це дітки?», «Прикрасимо ялинку»;

– пошукові. Ці ігри мають на меті розвиток навичок пошуку, спостереження та концентрації уваги. Дитина повинна знаходити певні об'єкти або символи на ігровому полі, виконувати завдання з пошуку за певними критеріями, розв'язувати загадки або знайти одне чи декілька відмінностей між двома зображеннями, які спочатку здаються ідентичними. Це сприяє розвитку уважності, спостережливості та логічного мислення. А саме «Якої квітки не стало?», «З якого дерева листочок?», «Чим живляться пташки?», «Зайчик та білка» («Хто і де?»), «Знайди по опису», «Знайди сніжинку», «Хто мешкає в рукавичці?», «На кожну букву – слова», «Я назву, а ти покажи»;

– описові. Ці ігри сприяють розвитку мовлення, лексичного запасу та здатності описувати предмети або ситуації. Дитина повинна описати зображений предмет, використовуючи відповідні слова, прикметники, дієслова та інші мовні засоби. А саме «Назви дію», «Різнокольоровий сундучок», «Квітка яка?», «Сонечко яке?», «Який сік», «Хто в лісі живе», «Зимові слова», «Що буває холодним?», «Які дерева взимку?», «Ялинка яка?»;

– звуконаслідувальні. Ці ігри сприяють розвитку фонематичного сприйняття, фонематичного аналізу та вміння відтворювати звуки мови. Дитина повинна впізнати або відтворити звуки тварин, предметів або природних явищ, використовуючи звуконаслідування. А саме «Хто як співає?»;

– перефразування. Ці ігри сприяють розвитку мовлення, творчого мислення та здатності переформулювати або переказувати інформацію. Дитина повинна змінювати формулювання речень, перефразувати текст або висловлювання, знаходити синоніми або антоніми, щоб передати ту саму ідею або значення іншими словами. А саме «Великий, маленький», «Вітер, вітерець», «Скажи інакше», «Великий – малий»;

– порівняльні. Ці ігри спонукають дитину порівнювати різні об'єкти, явища або характеристики. Вони допомагають розвивати вміння знаходити

схожості та відмінності, порівнювати розміри, форми, кольори, кількість та інші атрибути. Це сприяє розвитку логічного мислення та аналітичних навичок. А саме «Падають листочки»;

– узагальнюючі. Ці ігри допомагають дитині зрозуміти загальні поняття, встановлювати зв'язки між об'єктами або явищами, робити узагальнення. Вони сприяють розвитку абстрактного мислення та здатності виділяти суттєві ознаки та визначати загальні правила. А саме «Що на зображенні», «Назви пташку», «Впізнай та назви овочі», «Хто за ялинкою сховався?»;

– класифікація. Ці ігри вимагають від дитини класифікувати об'єкти за певними критеріями або характеристиками. Дитина повинна розподілити об'єкти у відповідні категорії, групи або класи, враховуючи їх спільні ознаки або подібності. Це сприяє розвитку логічного мислення, уміння виділяти суттєві ознаки та структурувати інформацію. А саме «Посади овочі та фрукти на своє місце»;

– розподіл. Ці ігри полягають у розподілі об'єктів або ресурсів між гравцями з урахуванням певних правил або критеріїв. Дитина повинна виконувати рівномірний розподіл, визначати пріоритети або раціонально розподіляти ресурси для досягнення певних цілей. Це сприяє розвитку вмінь планування, прийняття рішень та співпраці з іншими гравцями. А саме «Назви частини цілого», «Буває – не буває».

Діти грали в ігри протягом чотирьох місяців удома в присутності батьків і вихователя або без них. Дані збирали протягом цього періоду з трьох різних джерел:

- 1) спостереження і записи батьків про реакцію їхніх дітей на ігри;
- 2) власна оцінка дітьми ігор щоразу, коли вони грали;
- 3) автоматичне відстеження ігрових подій щоразу, коли діти грають.

Інформація, записана системою відстеження, включала частоту і тривалість ігор, у які ігри грали діти і як. Вони виступали з точки зору успіху у виконанні завдання і швидкості [49]. Але все ж таки організація і керівництво

іграми передбачають роботу вихователя щодо підготовки до гри, проведення її, аналізу гри та її результатів.

Готуючись до проведення гри, вихователь повинен підібрати її відповідно до програмних вимог виховання і навчання дітей певної вікової групи; визначити оптимальний час її проведення; підготувати необхідний матеріал (програма, або якщо в групі то комп'ютер); вивчити й осмислити гру; збагатити дітей знаннями й уявленнями, необхідними для розв'язання ігрового завдання.

Ознайомленню дітей зі змістом гри сприяють демонстрування самої гри та процесу, короткі бесіди, під час яких уточнюються їхні знання й уявлення. Розкриваючи хід і правила гри, вихователь повинен налаштувати дітей на дотримання її правил, спільно з ними з'ясувати найраціональніші способи досягнення передбачуваного результату. Безпосередня його участь залежить від віку, рівня підготовки дітей, складності завдання, ігрових правил. Вихователю найчастіше доводиться пояснювати ігрові правила, показувати способи дій дітям раннього і молодшого дошкільного віку. У повторних іграх він контролює виконання правил кожною дитиною. Із засвоєнням змісту і правил гри дошкільнята починають діяти самостійно, а педагог спостерігає і втручається лише для подолання труднощів, які можуть виникнути.

Під час підведення підсумків гри важливо, щоб вихователь правильно і справедливо оцінив дотримання дітьми встановлених правил. Об'єктивна, обов'язково доброзичлива оцінка є необхідною умовою ефективності дидактичних ігор як методу формування пізнавальної, рухової, комунікативної активності дошкільника, виховання моральної поведінки. Аналіз гри передбачає з'ясування ефективності її підготовки і проведення, індивідуальних особливостей дітей, збагачення майбутніх ігрових задумів новим матеріалом. Якщо ж вихователь не є присутнім під час проведення гри, то у кінці рекомендується по завершенню додавати різнобарвне вітання з проходженням гри [15, с. 151-152].

Таким чином нами було визначено, що зміст і форми роботи з дітьми дошкільного віку нерозривно пов'язані зі створенням відповідних педагогічних

умов. Використання у роботі відповідного методу стимулює активізацію і розвиток практично всіх психічних процесів дитини: увагу, мислення, пам'ять (слухову, зорову, рухову), уяву та мовлення. Формування у дитини мистецтва запам'ятовування та асоціативного мислення в подальшому житті дозволить краще сприймати дошкільну та шкільну програму, удосконалювати свої комунікативні якості, розвивати творчі здібності.

2.3. Аналіз рівня сформованості мовлення дітей молодшого дошкільного віку на заключному етапі дослідження

Після впровадження педагогічних умов нами була проведена повторна діагностика за тими ж показниками та методиками. І за отриманими даними було здійснено порівняльну характеристику сформованості мовленнєвої компетенції дітей молодшого дошкільного віку до формувального етапу експерименту та після нього, визначення ефективності та результативності використання онлайн-ігор як засобу розвитку мовлення дітей.

Результати рівня мовлення формувального етапу розвитку у експериментальній та контрольній групах представлені в таблиці 2.7 та на рисунку 2.5.

Таблиця 2.7

Результати діагностики розвитку мовлення у дітей досліджуваних груп

Показник	Група «Віночок»		Група «Козачок»	
	Кількість осіб	Структура, %	Кількість осіб	Структура, %
Високий	6	42,9	5	
Середній	4	28,6	5	
Низький	3	21,4	3	
Дуже низький	1	7,1	2	
Разом	14	100	15	

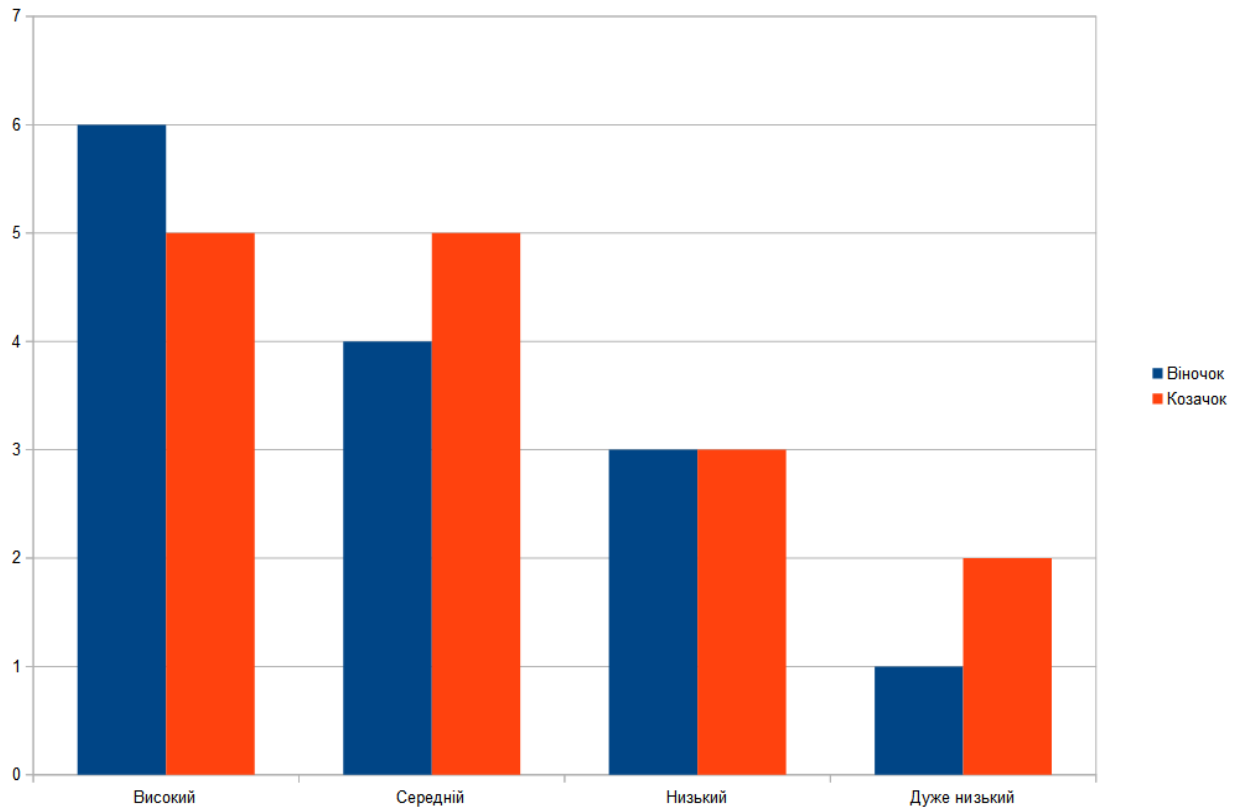

Рисунок 2.5. Результати оцінки комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Після проведення діагностичного дослідження на контрольному етапі дослідження, нами було встановлено позитивну динаміку розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників експериментальної групи «Віночок».

Також нами було складено порівняльний аналіз рівня розвитку мовленнєвої компетенції дітей контрольної («Віночок») і експериментальної («Козачок») груп перед початком дослідно-експериментальної діяльності та після впровадження онлайн-ігор у освітній процес експериментальної групи, а результати представлені на рисунку 2.6 та рисунку 2.7.

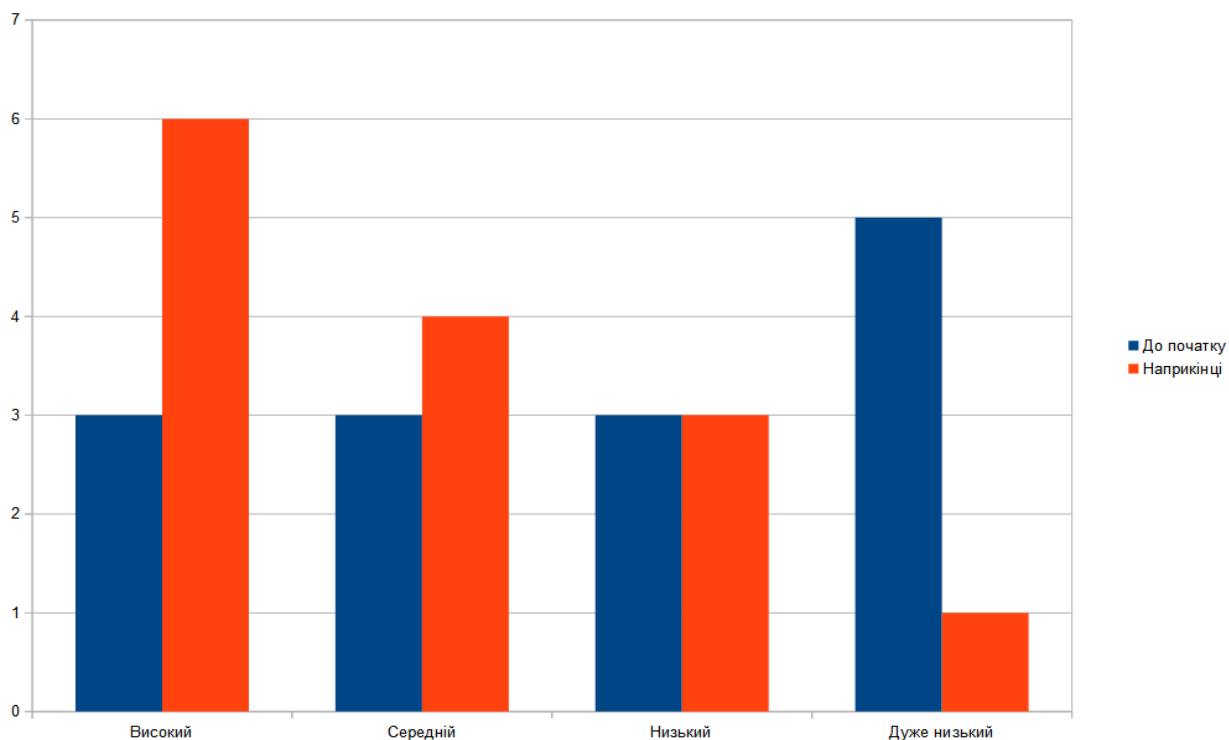

Рисунок 2.6. Порівняльні показники експериментальної групи до початку дослідження та наприкінці

Під час порівняння показників констатувального і контрольного етапів дослідження виявлено, що у дітей експериментальної групи «Віночок» високий рівень показників збільшився на 100% (3 дитини), середній рівень збільшився на 33,3% (1 дитину), низький рівень залишився незмінним (3 дитини), а дуже низький рівень зменшився на 20% (4 дитини). У контрольній групі «Козачок» високий рівень показників збільшився на 66,6% (2 дитини), середній рівень показників мовленнєвої компетенції збільшився на 25% (1 дитина), низький зменшився на 40% (2 дитини), дуже низький рівень також зменшився на 33,3% (1 дитина).

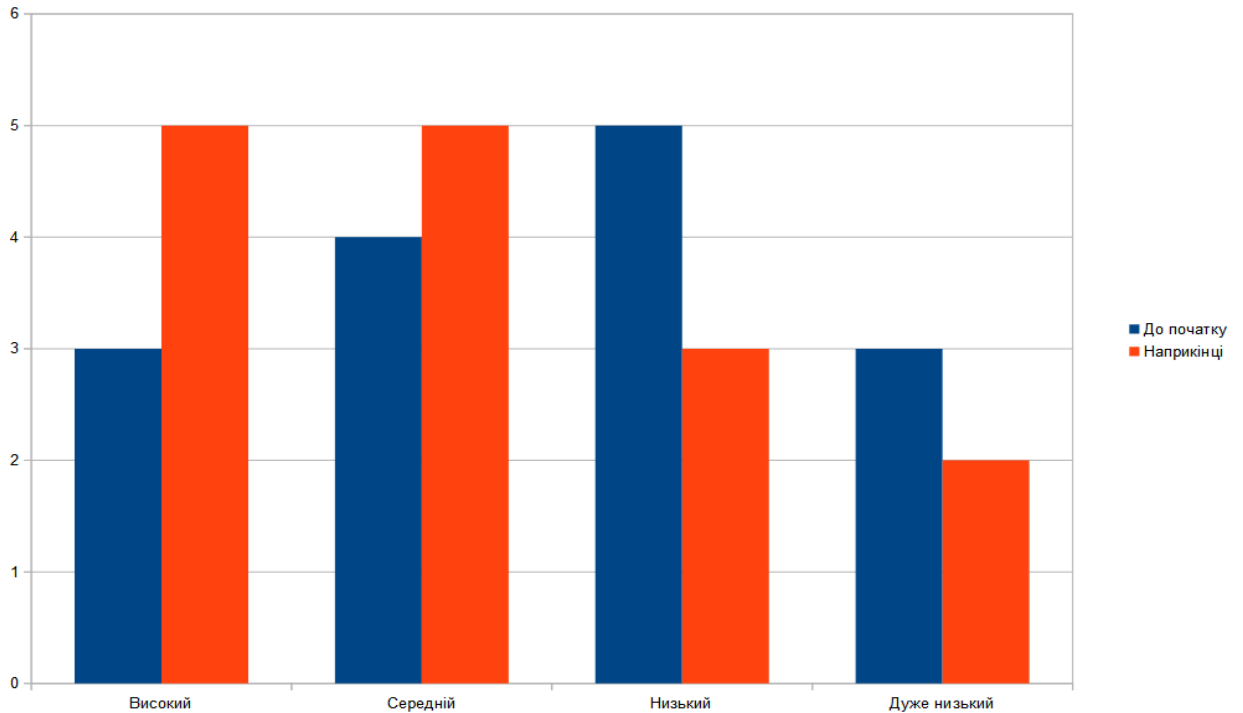

Рисунок 2.7. Порівняльні показники контрольної групи до початку дослідження та наприкінці

Отже, аналізуючи рівень розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку наприкінці дослідно-експериментальної діяльності ми встановили наслідковий зв'язок підвищення рівня мовленнєвої компетенції з використанням онлайн-ігор для розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

Розвиток мовлення є одним із головних ліній навчання у закладі дошкільної освіти. І ним точно не варто нехтувати, тому що якщо вчасно не зайнятись їм або ж не прогавити той момент коли рівень нижче стандартних даних, то це може погано відразитись як на самому розвитку так і на розвитку у майбутньому.

Аналіз теоретичних джерел дозволив мені зробити висновок, що в процесі розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку можуть використовуватися різні засоби. І серед них особливо виділяються ігри. Різноманітні ігри. Такі як дидактичні, рухові, словесні і т. д. Але у сучасному світі їх місце поступово займають онлайн ігри.

Саме тому ми розглянули онлайн гру як засіб мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку. Розглянувши цей засіб детальніше можна зробити наступний висновок: онлайн гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей, збагаченню чуттєвого досвіду дитини; незамінний засіб подолання різних труднощів в розумовій діяльності у окремих дітей. Для успішного навчання дітей необхідна системність. Отже, потрібна система ігор із змістом, що послідовно розвивається і ускладнюється, з ігровими завданнями, дією і правилами. Окремо взяті ігри можуть бути дуже цікавими, але, використовуючи їх поза системою, не можна досягти бажаного начального та розвивального результату.

Після впровадження педагогічних умов ми провели повторну діагностику і порівняльний аналіз отриманих даних з даними дослідження, що дозволило нам зробити такий висновок – рівень сформованості мовлення підвищився, а це означає вони можуть бути застосовані для мовленнєвого розвитку дітей молодшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення : навчальний посібник. Львів : Світ, 1990. 232 с.
2. Базова програма розвитку дитини від народження до шести років: Я у Світі (у співавторстві) / наук. ред. Кононко О. Л. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. Київ : Слово, 2015. 704 с.
4. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.
5. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2014. 152 с.
6. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2013. 160 с.
7. Ванжа С. М., Драчова О. Ф., Куриленко Н. В., Федюшина Т. О., Черевашенко Я. В. Розгорнутий календарний план. Друга молодша група. Зима. Харків : Ранок, 2015. 272 с.
8. Ванжа С. М., Куриленко Н. В., Федюшина Т. О., Черевашенко Я. В. Розгорнутий календарний план. Друга молодша група. Осінь. Харків : Ранок, 2016. 264 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. Бусел В. Т. Київ : Перун, 2005. 1728 с.
10. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підруч. для вищ. та серед. навч. закл. Харків : Торсінг, 2003. 359 с.
11. Карпухіна Н. А. Конспекти занять у першій молодшій групі дитячого садка: практичний посібник для вихователів та методистів ЗДО.

Воронеж : Лакоценін, 2008. 272 с.

12. Крутій К. Л., Кулинич О. П., Погрібняк Н. В. Конспекти занять із художньо-мовленнєвої діяльності для молодшого дошкільного віку. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. 160 с.

13. Мацюк З. С. Основи мовленнєвої діяльності : робоча програма нормативної навчальної дисципліни для студентів заочної форми навчання. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. 2015. 45 с.

14. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років: Дитина. / наук. ред. Огнев'юк В. О. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. 304 с.

15. Пихтіна Н. П. Теорія і методика ігрової діяльності дітей : навч. посіб. Київ : КНТ, 2018. 268с.

16. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид., перероблене Київ : Академія, 2018. 408 с.

17. Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Беляєв С. Б. Нові педагогічні технології : навч.-метод. посіб. Харків : СПД-ФО Захаренко В. В., 2013. 282 с.

18. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33.
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

19. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років “Оберіг” / наук. ред. Богуш А. М. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 160 с.

20. Рібцун Ю. В. Мовленнєві намистинки для маленької дитини: навчально-методичний посіб. Київ : Літера ЛТД, 2010. 160 с.

21. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Прага : Укр. громад. вид. фонд, 1924. 130 с.

22. Січовик І. Г. Дитячі ігри та розваги. Київ : Просвіта, 2004. 424 с.

23. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка : навч.-метод. посіб. 3-є вид.,

Тернопіль : Мандрівець, 2020. 152 с.

24. Черкун О. В. Особливості навчання читання дошкільників : методична розробка. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100c0f0-191a.docx.html>

25. Андрюхіна Н. Н. Картотека дидактичних ігор щодо розвитку мовлення. Орел, 2017, 11 с. URL: <https://vk.cc/crYfOQ>

26. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 1: Спить, сидить, йде, біжить, летить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. ТЦ Сфера URL: <https://vk.cc/crYfP4>

27. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. ТЦ Сфера URL: <https://vk.cc/crYfPk>

28. Голянич Р. І. Дидактична гра «Хто за ялинкою сховався?» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SAzeqQwZHyU>

29. Мадзігон В. М. Дидактичні вимоги до електронних підручників. *Проблеми сучасного підручника*: зб. наук. праць. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2010. Вип. 10. С. 4-7

30. Маргітич М. Я. Українська дошкільна лінгводидактика та її поняття для угорськомовних дошкільних закладів. Київ, 2015. 194 с. URL: <https://vk.cc/crYfQD>

31. Новик І. М. Проектування навчальних комп'ютерних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. праць. Київ : Ін-т психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, 2010. Вип. 4. С. 34-36. URL: https://www.psyh.kiev.ua/Новик_І.М._Проектування_навчальних_компютерних_ігор_в_освітньому_процесі_дошкільного_навчального_закладу

32. Дидактична гра «Який сік?». URL: <https://охумахplayroom.com/ru/didaktichieskaia-ighra-kakoi/>

33. Дитячі ігри очима дорослих, або навчаємо педагогів бути

активними учасниками дитячої гри. URL: <https://u.to/AFONIA>

34. Іванова С. В. Роль мови вихователя у розвитку мовлення дітей. URL: <https://ditsad.com.ua/konsultac548.html>

35. Іванова С. М. Вплив комп'ютерних ігор на формування елементів логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://www.nbu.gov.ua/eournals/ITZN/em2/content/07ismaps.html>.

36. Кузнєцова Є. С. Гра «Фрукти та овочі» URL: <https://learningapps.org/display?v=roveroeqn21>

37. Новикова Н. В. Дослідницько-експериментальна робота із впровадження методики формування пізнавального інтересу підлітків на уроках музичного мистецтва засобами мультимедії. URL: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/12/statti/novikova.htm>

38. Оріховська А. С. Дидактична та розвивальна гра як засіб навчання глухої дитини. *Об'єднання нечуючих педагогів*. URL: https://onp.ucoz.ua/news/didaktichna_ta_rozvivalna_gra_jak_zasib_navchannja_glukhoji_ditini/2016-05-01-446

39. Павлина О. Гра «Впізнай та назви овочі» URL: <https://learningapps.org/view27401990>

40. Цікаві факти з історії онлайн-ігор URL: <https://facti.info/tsikavi-fakty-z-istoriyi-onlajn-igor/>

41. Як розвивається мова з 0 до 6 років. *DetkUaGuru*. URL: <https://detkuaguru.ru/chomuchka/12386-jak-rozvivaetsja-mova-z-0-do-6-rokiv.html>

42. Woolley D. R. PLATO: The Emergence of Online Community. *Wayback Machine*. URL: <https://web.archive.org/web/20130904151631/http://thinkofit.com/plato/dwplato.htm>

43. Toppo G. The Game Believes in You: How Digital Play Can Make Our Kids Smarter. New York : Palgrave Macmillan, 2015. 259 p.

44. Charakterystyka właściwości mowy dziecka w wieku przedszkolnym. *Centrum Skutecznej Terapii i Edukacji «Mądre Słówka»*. URL: <https://u.to/yFwNIA>

45. Kiedy warto zgłosić się z dzieckiem do logopedy? *Centrum Skutecznej Terapii i Edukacji «Mądre Słówka»*. URL: <http://www.madreslowka.pl/kiedy-wartozglosic-sie-z-dzieckiem-logopedy/>
46. Dudek M. Rozwój mowy dziecka w wieku przedszkolnym. URL: https://zsdabrowki.pl/Rozwój_mowy_dziecka.pdf
47. Hachman M. Infographic: A Massive History of Multiplayer Online Gaming. *PC Magazine*. 2011. URL: <https://www.pcmag.com/archive/infographic-a-massive-history-of-multiplayer-online-gaming-286191>
48. Ramsay M. *Online Game Pioneers at Work*. New York : Apress, 2015. 406 p.
49. Eisenclas S. A., Schalley A. C., Moyes G. Play to learn: Self-directed home language literacy acquisition through online games. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2016. №19 (2). C. 136-152. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13670050.2015.1037715>
50. Quandt T., Kröger S. *Multiplayer: The Social Aspects of Digital Gaming*. London: Routledge, 2014. 272 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Бесіда

Бесіди за прочитаним літературним твором. Дітям пропонується спочатку прослухати літературний твір (казку, коротке оповідання або історію), потім вихователь оцінює вміння кожної дитини під час бесіди переказати зміст почутого тексту. Оцінювання проводиться з урахуванням критеріїв наведених у таблиці А.1.

Таблиця А.1

Високий	3 бали	Дитина самостійно бере участь у бесіді й не потребує жодних допоміжних заходів.
Середній	2 бали	Дитина зазнає часткових труднощів і потребує незначної допомоги з боку вихователя та використання наочного матеріалу.
Низький	1 бал	Дитина зазнає великих труднощів і постійно потребує допомоги дорослого.
Дуже низький	0 балів	Дитина відмовляється брати участь у бесіді.

Спостереження

Для вивчення комунікативних умінь дітей проводяться спостереження за їхнім вільним спілкуванням. У процесі спостереження звертається увага на характер спілкування, ініціативність, уміння вступати в діалог, підтримувати і вести його, слухати співрозмовника, розуміти, ясно висловлювати свої думки.

Оцінювання комунікативних умінь проводиться з урахуванням таких критеріїв наведених у таблиці А.2.

Таблиця А.2

Високий	3 бали	Дитина активна у спілкуванні, вміє слухати й розуміти мовлення, будує спілкування з урахуванням ситуації, легко входить у контакт із дітьми та дорослими, чітко й послідовно висловлює свої думки, користується формами мовленнєвого етикету.
Середній	2 бали	Дитина слухає і розуміє мовлення, бере участь у спілкуванні, частіше за ініціативою інших; уміння користуватися формами мовленнєвого етикету нестійке.
Низький	1 бал	Дитина малоактивна і малоговірка у спілкуванні з дітьми та педагогом, неуважна, рідко користується формами мовленнєвого етикету, не вміє послідовно викладати свої думки, точно передавати їхній зміст.
Дуже низький	0 балів	Дитина взагалі відмовляється балакати з іншими.

Комплекс методик для вивчення рівня розвитку мовлення, за Г. Урунтаєвою,
Н. Серебряковою

Методика № 1 «Дослідження сенсомоторного рівня мовлення»

1. Мета: Дослідження звуконаслідувань.

Інструкція: слухай уважно і повторюй за мною якомога точніше. Лялька плаче: а-а-а-а-а-а. Дитина плаче: уа-уа. Поїзд гуде: у-у-у-у-у-у. Ослик кричить: іа-іа.

Оцінка показників в балах (табл.А.3):

Таблиця А.3

Високий рівень	1 бал	точне і правильне відтворення в темпі пред'явлення;
Середній рівень	0,5 бала	перший член відтворюється правильно (уа-уа; іа-іа; ав-ав);

Продовження таблиці А.3

Низький рівень	0,25 бала	неточне відтворення обох членів пари з перестановкою складів, їх заміною та пропусками;
Дуже низький рівень	0 балів	відмова від виконання, повна неможливість відтворення проби.

2. Мета: Виявити стан звуковимови.

Матеріал: предметні картинки.

Для перевірки правильності звуковимови дітей попросила самостійно назвати наведені їм картинки. Самостійність їх називання важлива тому, що під час повторення цих самих слів слідом за дорослим дитина часто вимовляє звуки виразніше, що може призвести до неправильного висновку про стан її звуковимови.

Картинки підібрані на найскладніші за артикуляцією звуки, до числа яких належать свистячі (С, Сь, З, Зь, Ц), шиплячі (Ш, Ж, Ч, Щ), а також звуки Р, Рь, Л, Ль, Й. Кожен із цих звуків перебуває у трьох положеннях у слові: на початку, у середині та наприкінці, що дає змогу скласти більш точне уявлення про правильність його вимови дитиною.

Правильна вимова оцінюється в 1 бал, неправильна - в 0 балів.

Оцінка показників в балах (табл.А.4):

Таблиця А.4

Високий рівень	13 балів	усі звуки вимовляє чітко, не скорочує і не спрощує складову структуру, не заміщує.
Середній рівень	10-12 балів	спрощує і заміщає звуки, які ще не сформувалися в його вимові: «р».
Низький рівень	5-9 балів	не вимовляє звуки «р»: смичні, щілинні.
Дуже низький рівень	0-4 бали	дитина вимовляє тільки голосні та звуки
Дуже низький рівень	0-4 бали	дитина вимовляє тільки голосні та звуки раннього онтогенезу.

Методика № 2: «Який...?»

Мета: виявити обсяг активного словника.

Матеріал: предмети добре знайомі дітям, з якими вони часто діють, наприклад, м'яч, ложка, чашка, рукавиця.

Процедура проведення: Дослідження проводиться індивідуально. Дитині дають по одному предмету і пропонують із ним погратися. Під час гри ставлять запитання: «Що це? Для чого це потрібно?» Потім пропонують дитині погладити предмет, натиснути, зім'яти тощо, запитують: «Який...?», щоб з'ясувати вміння виявляти якості та називати їх. Якщо дитина самостійно не звертає уваги на частини предмета, то їх показують і просять назвати.

Обробка даних. Підраховують правильність називання: 1 бал - наявність правильної відповіді. 0 балів - неправильна відповідь.

Висновки про рівень обсягу словника (табл.А.5):

Таблиця А.5

Високий рівень обсягу словника	10 балів
Середній рівень	7-9 балів
Низький рівень	2-6 балів
Дуже низький рівень.	0-5 балів

Методика № 3 «Дослідження граматичної будови мовлення»

1. Розуміння прийменниково-відміночних конструкцій із прийменниками на, в, під, за.

Інструкція: поклади м'ячик у коробку, на стіл, під стіл тощо.

Оцінка показників в балах (табл.А.6):

Таблиця А.6

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання
Середній рівень	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги
Низький рівень	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;

Продовження таблиці А.6

Дуже низький рівень	0 балів	не виконання.
---------------------	---------	---------------

2. Розуміння форм однини та множини іменників.

Інструкція: покажи на картинках: чашка - чашки, гриб - гриби, лялька - ляльки, м'яч - м'ячі.

Оцінка показників в балах (табл.А.7):

Таблиця А.7

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання;
Середній рівень	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги
Низький рівень	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;
Дуже низький рівень	0 балів	не виконання.

3. Розуміння зменшувально-пестливих суфіксів іменників

Інструкція: покажи на картинках: будинок - будиночок, ложка - ложечка, м'яч - м'ячик, лялька - лялечка.

Оцінка показників в балах (табл.А.8):

Таблиця А.8

Високий рівень	1 бал	правильне і точне виконання;
Середній рівень	0,5 бала	правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Низький рівень	0,25 бала	пропуск, спотворення сенсу інструкції;
Дуже низький рівень	0 балів	не виконання.

Методика № 4 «Дослідження словника та навичок словотворення»

1. Дослідження правильного називання дитинчат тварин.

Інструкція: у кішки - кошеня, а у...

Кози, собаки, вовка, курки, качки, свині, лисиці, корови, лева, вівці.

Оцінка показників в балах (табл. А.9):

Таблиця А.9

Високий рівень	1 бал	правильна відповідь;
Середній рівень	0,5 бала	самокорекція або правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Низький рівень	0,25 бала	неправильно утворена форма;
Дуже низький рівень	0 балів	невиконання.

2. Утворення іменників у зменшувальній формі

Інструкція: великий - м'яч, а маленький - це м'ячик. Назви ласкаво предмети, які я буду перераховувати.

Стіл, стілець, будинок, сніг, дерево.

Оцінка показників в балах (табл. А.10):

Таблиця А.10

Високий рівень	1 бал	правильна відповідь
Середній рівень	0,5 бала	самокорекція або правильна відповідь після стимулювальної допомоги;
Низький рівень	0,25 бала	неправильно утворена форма;
Дуже низький рівень	0 балів	невиконання.

Методика № 5 «Дослідження зв'язного мовлення»

Складання розповіді за серією сюжетних картинок. Можливе використання будь-якої іншої послідовності з 4 - 5 картинок.

Інструкція: подивися на ці картинки, постарайся розкласти їх по порядку і скласти розповідь.

Оцінка показників в балах (табл. А.11):

Таблиця А.11

Високий рівень	5 балів	самостійно розкладено картинки і складено розповідь;
Середній рівень	2,5 бала	картинки розкладені зі стимулюючою допомогою, розповідь складена самостійно;
Низький рівень	1 бал	розкладання картинок і складання розповіді за навідними запитаннями;
Дуже низький рівень	0 балів	невиконання завдання навіть за наявності допомоги.

Додаток Б

Перспективне планування роботи з дітьми молодшого дошкільного віку

Місяць	Тема тижня	Назви заходу	Мета	Організація розвиваючого середовища (дидактичний матеріал, посібники)
Вересень	Здрастуй, дитячий садок	<p>1. «Назви дію»</p> <p>2. «Різнокольоровий сундучок»</p> <p>3. «Я назву, а ти покажи»</p>	<p>1. Закріплення і вдосконалення знань. Розширити предметний та дієслівний словник дитини; вчити називати дієслова – слова, що позначають дію предмета; розвивати мислення, фразове мовлення. Виховувати: уважність, зібраність, спостережливість.</p> <p>2. Закріплення і вдосконалення знань. Розширити предметний та предметний та дієслівний словник дитини; вчити називати дієслова – слова, що позначають дію предмета; розвивати мислення, фразове мовлення. Виховувати: уважність, зібраність, спостережливість.</p> <p>3. Навчити орієнтуватися на закінчення за узгодженням слів у роді. Сприяти збагаченню словникового запасу, розвитку зв'язного мовлення. Розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, уяви, мислення. Виховувати: уважність, зібраність і</p>	<p>1. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Дії. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. URL: https://vk.com/doc-135142459_445796432?hash=dBfkYos5KZ41Z4gUyPYxiybB1S5WcAxLTd9zHZmsUtL&dl=f4Yn29tXyTyP34HtMilkU7FsoYt973jHqEx4Prvl8Nz</p> <p>2. Андрюхіна Н. Н. Картотека дидактичних ігор щодо розвитку мовлення URL: https://vk.com/doc67443860_467062438?hash=fhRx6QzKTcKdEmuqW0oZz5su1OrNZnVqtYXlegzmNaw&dl=ha0KjuR7vljssVDrrCHVZDe9Zikh4aEH7vai9qP0gNT</p> <p>3. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.</p>

Продовження таблиці Б.1

			спостережливість. Удосконалювати вміння дітей розуміти мову на слух. Закріпити знання частин тіла та особи. Формувати вміння показувати потрібну частину тіла чи особи за словесною інструкцією. Виховувати відповідальність за якісне виконання роботи.	
Квіти нашого дитячого садка	1. «Квітка яка?» (збагачувати словник прикметниками) 2. «Якої квітки не стало?» (назви кімнатних рослин)	1. Продовжувати вчити дітей, називати квіти, розрізняти їх за зовнішнім виглядом. Збагачувати словник прикметниками. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини. 2. Закріпити з дітьми назви кімнатних рослин, впізнавати їх за зовнішнім виглядом. Вчити запам'ятовувати рослини зображені на картці, визначати зниклу, називати її. Розвивати увагу, швидкість реакції, мислення, розширювати словниковий запас. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	
Заглядає сонечко до нас у віконечко	1. «Сонечко яке?» 2. «Великий, маленький» 3. «Що приніс сонячний	1. Поповнити та активізувати словник вживанням прикметників, що свідчать про характерні ознаки	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	

Продовження таблиці Б.1

		<p>зайчик» (картинка частин)</p> <p>3</p>	<p>предметів, підбирати слова прикметники до іменника. Формувати вміння будувати відповідь до поставленого запитання. Підтримувати бажання дітей спілкуватися з дорослими та однолітками. Сприяти розвитку зв'язного мовлення, мислення, вміння слухати і розуміти запитання. Виховувати цікавість до оточуючого, бажання спілкуватись рідною мовою.</p> <p>2. Вчити дітей утворювати від іменників слова зі зменшувально-пестливими суфіксами. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість.</p> <p>3. Збагачувати активний словник дітей іменниками-назвами; продовжувати вчити дітей добирати і групувати предмети за кольором (жовтий, зелений, синій, червоний, оранжевий) та називати їх, встановлювати зв'язки між предметами за контрастними ознаками(великий, малий). Вправляти в умінні складати цілу картинку з 3-4-5 частин. Розвивати мілку моторику</p>	
--	--	---	---	--

Продовження таблиці Б.1

			пальців рук, навички соціальної поведінки, увагу, усне мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати зосередженість, організованість, інтерес і добре ставлення до тварин, бажання доглядати за ними.	
	Вітер, вітер, вітерець	1. «Вітер, вітерець» (звукова культура) 2. «Листочки» 3. «Падають листочки»	1. Поглибити знання про явища природи. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість. 2. Учити групувати за кольором, закріпити назви кольорів (жовтий, червоний, зелений). Розвивати сенсорні здібності дитини, увагу, пам'ять, мислення. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість. 3. Познакомити дітей із кольоровою гамою осіннім листям, порівнювати листя за величиною (великий, маленький). Розвивати пізнавальний інтерес. Виховувати любов до природи.	1. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік. 2. Карпухіна Н. А. Конспекти занять у першій молодшій групі дитячого садка: практичний посібник для вихователів та методистів ЗДО.
Жовтень	Дари осені (фрукти)	1. «Який сік» 2. «На кожну букву - слова» 3. «Що на зображенні»	1. Вчити дітей утворювати слова від іменників прикметники, погоджувати прикметники із іменниками. Збагачувати та поповнювати словниковий запас дітей. Формувати	1. Дидактична гра «Який сік?». URL: https://oxumaxplayroom.com/ru/didaktichieskaia-ighra-kakoi/ 2. Січовик І. Г. Дитячі ігри та розваги. 3. Крутій К. Л., Кулинич О. П., Погрібняк Н. В. Конспекти занять із

Продовження таблиці Б.1

			<p>граматично правильне мовлення дітей. Виховувати любов до природи.</p> <p>2. Виявляти активний словник дітей. Розвивати зв'язне мовлення. Виховувати старанність, наполегливість.</p> <p>3. Навчити дітей самостійно виділяти призначення предмета та позначати його за допомогою слова. Розвинути інтелекту та зв'язного мовлення. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість.</p>	художньо-мовленнєвої діяльності для молодшого дошкільного віку.
Дари осені (овочі)	<p>1. «Впізнай та назви овочі»</p> <p>2. «Посади овочі та фрукти на своє місце»</p>	<p>1. Розширювати знання та уявлення дітей про овочі. Вчити дітей впізнавати та називати овочі. Розуміти та повторювати нескладні фрази. Виховувати інтерес до рослинного світу.</p> <p>2. Ознайомити з елементарною класифікацією. Вчити порівнювати предмети. Формувати вміння відокремлювати предмет з групи і складати групу окремих предметів. Розвивати вміння виділяти головне, суттєве, узагальнювати наявні факти. Розвивати сприйняття, дрібну моторику руки, точність рухів руки</p>	<p>1. Павлина О. Гра «Впізнай та назви овочі» URL: https://learningapps.org/view27401990</p> <p>2. Кузнєцова Є. С. Гра «Фрукти та овочі» URL: https://learningapps.org/display?v=povepoeqn21</p>	

Продовження таблиці Б.1

			при роботі з мишкою. Розвивати основні властивості уваги, спостережливість, творчу уяву, логіку, зв'язне мовлення. Виховувати дисциплінованість, посидючість, акуратність, працьовитість.	
Осінні дерева, кущі	1. «Назви частини цілого» (будова дерева) 2. «З якого дерева листочок?» (назви дерев)	1. Ознайомити учнів із різноманітним світом рослин. Розвивати мовленнєві вміння, мислення. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини. 2. Закріпити назви дерев: береза, клен, дуб, горобина; розвивати спостережливість, мілку моторику рук, координацію рухів. Сприяти розвитку комунікативних навичок. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	
Пернаті наші друзі (птахи)	1. «Скажи інакше» 2. «Назви пташку» 3. «Чим живляться пташки?» 4. «Хто як співає?» (звуконаслідування)	1. Вправляти дітей у добиранні спільнокореневих слів; розвивати мислення, уважність, зосередженість. Закріпити вміння дітей добирати слова протилежні за значенням. Активізувати словниковий запас	1. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік. 2. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.	

Продовження таблиці Б.1

			<p>Сприяти самостійному виконанню завдання. Виховувати інтерес до навчання.</p> <p>2. Вчити дітей упізнавати і називати птахів. Розвивати зорову пам'ять, мислення. Виховувати любов до природи.</p> <p>3. Закріпити знання дітей про птахів, ознайомити з зовнішнім виглядом та їх способом живлення. Продовжувати вчити розрізняти їх за розміром і кольором пір'я, виділяти і пояснювати функції основних частин тіла, помічати особливості поведінки залежно від стану погоди, пори року. Виховувати бажання спостерігати за поведінням птахів, піклуватися про них. Закріпити вміння дітей наслідувати крики птахів. Розвивати уважність, мовлення, пам'ять. Виховувати любов до природи.</p>	
Листопада	Білочка та зайчик-пострибайчик	<p>1. «Зайчик та білка» («Хто і де?»)</p> <p>2. «Чорний – білий»</p> <p>3. «Хто в лісі живе»</p>	<p>1. Закріплювати вміння дітей орієнтуватися у просторі. Удосконалювати розуміння мови дорослого. Розширювати словник. Виховувати любов до природи і усього живого.</p> <p>2. Навчати добирати слова,</p>	<p>1. Січовик І. Г. Дитячі ігри та розваги.</p> <p>2. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Осінь. Молодший дошкільний вік.</p>

Продовження таблиці Б.1

			<p>протилежні за значенням і складати два зображення у пару. Збагачувати словниковий запас антонімами. Розвивати увагу, логічне мислення, спостережливість, мовлення, дрібну моторику рук. Виховувати любов до української мови.</p> <p>3. Закріпити знання дітей про диких тварин. Розвиток мовлення, мислення та пам'яті. Виховувати любов до тварин.</p>	
Вовчик-братик (дикі тварини)	<p>1. «Парні картини»</p> <p>2. «Знайди по опису»</p> <p>3. «Хто у кого?»</p>	<p>1. Навчати добирати слова, протилежні за значенням і складати два зображення у пару. Розширювати предметний та дієслівний словник. Розвивати фразове мовлення, мислення, увагу. Виховувати любов до природи.</p> <p>2. Закріпити знання знаходити об'єкти по опису. Розширювати предметний та дієслівний словник. Розвивати фразове мовлення, мислення, увагу. Виховувати любов до природи та тварин.</p> <p>3. Закріпити в словнику дітей назви диких тварин та їхніх дитинчат. Вправляти у звуконаслідуванні. Вдосконалювати вміння регулювати динаміку власного</p>	<p>1. Васильєва Є. В. Діти. Частина 1: Спить, сидить, йде, біжить, летить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. URL: https://vk.com/doc-135142459_445796421?hash=iIH7jpPxcQjxS8nCJntWNmmZNjMTccyue8rBD8kMcP&dl=ZPzLyZ3f1Y7qF78awZdxaPuKwxVc2pCN8e0wShiHBc</p> <p>2. Васильєва Є. В. Найпотрібніші ігри. Діти. Частина 2: пливе, повзе, стрибає, висить, лежить. Розвиваючі ігри-лото для дітей 3-5 років. URL: https://vk.com/doc-135142459_445796432?hash=dBfkYos5KZ41Z4gUyPYxiybB1S5WcAxLTd9zHZmsUtL&dl=f4Yn29tXyTyP34HtMilkU7FsoYt973jHqEx4Prv18Nz</p> <p>3. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.</p>	

Продовження таблиці Б.1

			голосу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.	
	Хто як до зими готується ?	1. «Чий будиночок?» 2. «Зимові слова»	1. Навчати добирати слова/картинки за описом і складати два зображення у пару. Сприяти розвитку уваги, пам'яті та мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до тварин. 2. Вправляти в добиранні спільнокорневих слів. Розвивати мислення, уважність, зосередженість. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
Грудень	Зима-чарівниця (грунт, вода, сніг)	1. «Буває – не буває» 2. «Знайди сніжинку»	1. Закріпити здатність дітей свідомо сприймати явища природи та орієнтуватися в них. Розвивати увагу, пам'ять. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року. 2. Вчити дітей орієнтуватись у просторі щодо реальних об'єктів за відношеннями «на», «під». Розвивати увагу, спостережливість і мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
	Дикі тварини взимку	1. «Хто за ялинкою сховався?» 2. «Великий – малий»	1. Вчити дітей називати тварин та виділяти їх характерні особливості. Розвивати мовлення, мислення.	1. Голянич Р. І. Дидактична гра «Хто за ялинкою сховався?» URL: https://www.youtube.com/

Продовження таблиці Б.1

		3. «Чиї це дітки?»	Виховувати любов до тварин. 2. Закріпити вміння дітей утворювати пестливі слова. Розвивати мовлення, мислення. Виховувати позитивне ставлення до тварин. 3. Учити дітей знаходити малят диких тварин та називати їх. Розвивати пам'ять, мовлення, увагу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.	watch?v=SAzeqQwZHyU 2. Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
Криштале ва зимонька (повітря, мороз)		1. «Що буває холодним?» 2. «Які дерева взимку?»	1. Уточнити й закріпити знання дітей про зимові явища природи. Розвивати мовлення та логічне мислення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року і явищ. 2. Збагачувати знання дітей щодо змін, які відбуваються в житті рослин у різні пори року. Учити розрізняти рослини (дерева) за кольором кори, кроною. Розвивати допитливість, спостережливість, мовлення та увагу. Формувати екологічно доцільну поведінку. Виховувати дбайливе ставлення до природи.	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.
Новий рік (свято ялинки)		1. «Хто мешкає в рукавичці?» 2. «Ялинка яка?» 3. «Прикрасимо ялинку»	1. Продовжувати вчити дітей називати героїв казки «Рукавичка». Розвивати пам'ять, увагу. Виховувати любов до казок і тварин. 2. Закріплювати	Ванжа С. М., Власова Т. В. Розгорнуте перспективне планування. Зима. Молодший дошкільний вік.

Продовження таблиці Б.1

			<p>ознаки ялинки. Учити добирати прикметники до іменників. Розвивати мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати дбайливе ставлення до природи.</p> <p>3. Закріпити знання про природу, дерева та те чим їх можна прикрасити. Розвивати навички орієнтування на площині; вміння узгоджувати слова в роді, числі та відмінку в реченнях, словосполученнях із використанням прийменників на, над, під, біля, прислівника вгорі. Виховувати дбайливе ставлення до природи.</p>	
--	--	--	---	--

Додаток В

Конспекти ігор

«Квітка яка?»

Мета: Продовжувати вчити дітей, називати квіти, розрізняти їх за зовнішнім виглядом. Збагачувати словник прикметниками. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.

Хід гри

На екрані чередуються картинки різноманітних квітів і внизу прикметники які їх описують із звуковим супроводом, а діти обирають та повторюють відповідні.

«Якої квітки не стало?» (назви кімнатних рослин)

Мета: Закріпити з дітьми назви кімнатних рослин, впізнавати їх за зовнішнім виглядом. Вчити запам'ятовувати рослини зображені на картці, визначати зниклу, називати її. Розвивати увагу, швидкість реакції, мислення, розширювати словниковий запас. Виховувати спостережливість, бажання піклуватися про рослини.

Хід гри

На екрані демонструється дітям картинка, яку вони уважно розглядають упродовж 5-6 секунд, називають зображені квіти і запам'ятовують їх. Далі демонструється подібна картинка, але без певної рослини і діти визначають якої квітки не стало.

«Сонечко яке?»

Мета: Поповнити та активізувати словник вживанням прикметників, що свідчать про характерні ознаки предметів, підбирати слова прикметники до іменника. Формувати вміння будувати відповідь до поставленого запитання. Підтримувати бажання дітей спілкуватися з дорослими та однолітками. Сприяти розвитку зв'язного мовлення, мислення, вміння слухати і розуміти запитання. Виховувати цікавість до оточуючого, бажання спілкуватись рідною

МОВОЮ.

Хід гри

На екрані діти бачать картинку сонечка і картинку запитання (наприклад, велике чи мале – стрілочки вниз та вгору). Діти обирають вірне твердження.

«Великий, маленький»

Мета: Вчити дітей утворювати від іменників слова зі зменшувально-пестливими суфіксами. Розвивати зв'язне мовлення, мислення, увагу, пам'ять. Виховувати спостережливість, старанність, наполегливість.

Хід гри

Педагог пропонує малюкам поєднати парні картинки на екрані та назвати великі та маленькі предмети, які зображені на них. Наприклад: листок – листочок, яблуко – яблучко, дощ – дощик, грибок – грибочок. Можна придумати з цими словами речення чи розповідь.

«Назви частини цілого» (будова дерева)

Мета: Ознайомити учнів із різноманітним світом рослин. Розвивати мовленнєві вміння, мислення. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.

Хід гри

Діти вчаться складати дерево називаючи його частини (стовбур, корінь, листя, гілочки).

«З якого дерева листочок?» (назви дерев)

Мета: Закріпити назви дерев: береза, клен, дуб, горобина; розвивати спостережливість, мілку моторику рук, координацію рухів. Сприяти розвитку комунікативних навичок. Виховувати допитливість, інтерес до вивчення рідної природи, бажання берегти і вирощувати рослини.

Хід гри

Вихователь пропонує дитині розгледіти картку з зображенням дерева та добрати відповідну картку з зображенням плода та листка.

«Скажи інакше»

Мета: Вправляти дітей у добиранні спільнокореневих слів; розвивати

мислення, уважність, зосередженість. Закріпити вміння дітей добирати слова протилежні за значенням. Активізувати словниковий запас антонімами. Сприяти самостійному виконанню завдання. Виховувати інтерес до навчання.

Хід гри

Вихователь пропонує дібрати до заданого слова схожі слова.

Зима – зимовий, узимку...

Крига – крижинка, крижаний... і т. д.

«Назви пташку»

Мета: Вчити дітей упізнавати і називати птахів. Розвивати зорову пам'ять, мислення. Виховувати любов до природи.

Хід гри

На екрані виставлені пташки і дитина ї розглядає. Потім звуковим сигналом пропонується знайти певну пташку і дитина обирає її із запропонованих.

«Хто як співає?»

Мета: Закріпити вміння дітей наслідувати крики птахів. Розвивати уважність, мовлення, пам'ять. Виховувати любов до природи.

Хід гри

Діти роздивляються на екрані картинки і називають зображених на них птахів. Потім по черзі обирає кожну пташку і слухає їх спів. Дитина повинна наслідувати звуки пташок.

«Хто у кого?»

Мета: Закріпити в словнику дітей назви диких тварин та їхніх дитинчат. Вправляти у звуконаслідуванні. Вдосконалювати вміння регулювати динаміку власного голосу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Перед дітьми розташовані різноманітні картинки тварин і їх дитинчат. Діти мають назвати тварин, їхніх дитинчат та зіставити з них пари.

«Чий будиночок?»

Мета: Навчати добирати слова/картинки за описом і складати два

зображення у пару. Сприяти розвитку уваги, пам'яті та мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до тварин.

Хід гри

На екрані діти керують котиком. Котик потрапив до лісу і не знає, де чий будиночок. Він обходить обходить будиночок, стукає і запитує: «Хто в цій хатинці живе?». Показується тінь тваринки і звук. Котик відгадує. Потім стукає в інший будиночок, і так по черзі в усі.

«Зимові слова»

Мета: Вправляти в добиранні спільнокоренових слів. Розвивати мислення, уважність, зосередженість. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

Вихователь пропонує дібрати до заданого слова схожі слова.

Сніг – сніжний, засніжений, сніжинка, сніговик...

Холод – холодний, холодок... та ін.

«Буває – не буває» (явища)

Мета: Закріпити здатність дітей свідомо сприймати явища природи та орієнтуватися в них. Розвивати увагу, пам'ять. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

На екрані діти бачать різноманітні картинки у супроводі тверджень. Вони повинні пояснити, буває таке насправді чи ні. Наприклад:

На ялинці ростуть червоні вишні.

Узимку цвітуть кульбабки.

Узимку йде сніг.

Улітку катаються на ковзанах.

«Знайди сніжинку»

Мета: Вчити дітей орієнтуватись у просторі щодо реальних об'єктів за відношеннями «на», «під». Розвивати увагу, спостережливість і мовлення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року.

Хід гри

Вихователь пропонує знайти сніжинку, куди вона впала (на ялинку, під ялинку тощо).

«Великий – малий»

Мета: Закріпити вміння дітей утворювати пестливі слова. Розвивати мовлення, мислення. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує утворити пестливі форми від назв тварин. Наприклад: заєць – зайчик; їжак – їжачок, лисиця – лисичка, білка – білочка, вовк – вовчик, ведмідь – ведмедик і т. д.

«Чиї це дітки?»

Мета: Учити дітей знаходити малят диких тварин та називати їх. Розвивати пам'ять, мовлення, увагу. Виховувати позитивне ставлення до тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям допомогти диким тваринкам. Треба знайти малят, які загубилися. Діти повинні назвати тваринку та її дитинча і утворити з них пару на екрані.

«Що буває холодним?»

Мета: Уточнити й закріпити знання дітей про зимові явища природи. Розвивати мовлення та логічне мислення. Виховувати позитивне емоційне ставлення та любов до зимової пори року і явищ.

Хід гри

На екрані з'являються по черзі картинки, а дітям пропонується поміркувати і відповісти на запитання: «Що буває холодним?».

«Хто мешкає в рукавичці?»

Мета: Продовжувати вчити дітей називати героїв казки «Рукавичка». Розвивати пам'ять, увагу. Виховувати любов до казок і тварин.

Хід гри

Вихователь пропонує дітям називати та виставити у ряд героїв казки

«Рукавичка» у тому порядку в якому вони з'являються у творі. Після завершення гри вихователь показує дітям казку «Рукавичка», а діти допомагають її розповідати.

«Ялинка яка?»

Мета: Закріплювати ознаки ялинка. Учити добирати прикметники до іменників. Розвивати мовлення, пам'ять, мислення. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Хід гри

Вихователь кидає дітям по черзі м'яч і запитує в них: «Ялинка яка? А ще яка? Яка вона у святковому вбранні?» Дитина відповідає на запитання і кидає м'яч вихователеві.

«Прикрасимо ялинку»

Мета: Закріпити знання про природу, дерева та те чим їх можна прикрасити. Розвивати навички орієнтування на площині; вміння узгоджувати слова в роді, числі та відмінку в реченнях, словосполученнях із використанням прийменників на, над, під, біля, прислівника вгорі. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Хід гри

Вихователь пропонує прикрасити ялинку для звірят, на якій гірлянду вже розташовано посередині, розташувати маленькі за розміром іграшки над гірляндою, великі – під гірляндою. Під час гри вихователь заохочує кожну дитину пояснити, де вона розташувала свою іграшку, пропонує знайти місце для прикраси-верхівки.